

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vývoj postavení japonského císaře ve společnosti od roku 1946

The Development of the Japanese Emperor's Position in the Society since
1946

Olomouc 2015

Jitka Pospíšilová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Halina Zawiszová

Kopie zadání bakalářské práce

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne .....

Podpis: .....

Anotace

Jméno autora: Jitka Pospíšilová
Katedra, fakulta: Katedra asijských studií, Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Název: Vývoj postavení japonského císaře ve společnosti od roku 1946
Vedoucí práce: Mgr. Halina Zawiszová
Počet stran: 63
Počet znaků: 95 497
Počet titulů použité literatury: 33
Počet příloh: 1
Klíčová slova: císař, Japonsko, společnost, *ningen-sengen*, Hirohito, Akihito

Cílem této diplomové práce je nejprve z historického hlediska shrnout vývoj postavení japonského císaře ve společnosti, následně pak prozkoumat, jak se toto postavení změnilo od roku 1946, kdy bylo vydáno prohlášení o lidskosti císaře, a nakonec zjistit jak se tato změna promítla do současnosti. Za tímto účelem zde budou zpracovány poznatky z množství odborných publikací, a také výsledky dotazníkového šetření, které bylo vytvořeno výhradně pro účely této bakalářské diplomové práce, a jehož cílem bylo zjistit názor Japonců na císaře a jeho roli v současné společnosti.

Mnohokrát děkuji vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Halině Zawiszové za její trpělivost a cenné rady. Dále také děkuji všem respondentům, kteří se zapojili do mého dotazníkového výzkumu.

Obsah

Ediční poznámka.....	7
Úvod.....	8
Materiály a metody výzkumu	9
1. Postavení císaře v historickém kontextu do druhé světové války	10
2. Polidštění císaře a druhá světová válka	15
2.1. Kontext druhé světové války	15
2.2. <i>Ningen-sengen</i>	22
2.3. Nová ústava	25
3. Hirohito a jeho postavení po druhé světové válce	31
3.1. Otázka Hirohitovy válečné odpovědnosti.....	31
3.2. Císař Hirohito „lidským císařem“	35
4. Akihito a jeho vláda do současnosti	38
4.1. Významné události neshodující se s tradicí.....	38
4.1.1. Císař Akihito	38
4.1.2. Princezna Masako.....	41
4.2. Medializace.....	42
4.3. Názor současné společnosti	43
Závěr	46
Resumé v anglickém jazyce.....	47
Seznam použité literatury	48
Přílohy.....	52

Ediční poznámka

Pořadí japonských jmen je v této práci přizpůsobeno českému způsobu psaní jmen, to znamená, že ačkoliv v japonštině i v angličtině se japonská jména a příjmení často převrací (v pořadí příjmení – jméno), zde tomu tak není.

Je zde používána česká transkripce japonštiny, avšak v bibliografických citacích anglických dokumentů je transkripce zachována v angličtině. Japonské dokumenty jsou citovány přímo v japonštině či v přejeté a běžně využívané anglické transkripci, kterou jsou texty oficiálně označovány.

U japonských výrazů psaných českou transkripcí je vždy v závorce kurzívou uveden překlad do češtiny a následně psaní ve znacích. U klíčových výrazů, které jsou psané v češtině, následuje v závorce japonský ekvivalent a jeho zápis ve znacích. Veškeré překlady cizojazyčných textů do češtiny v této práci jsou, není-li uvedeno jinak, vlastními překlady autorky této práce. Pro citování je zde použita forma ČSN ISO 690.

Úvod

Z historického hlediska se o prohlášení o lidskosti japonského císaře (japonsky *ningen-sengen*, 人間宣言), které se uskutečnilo roku 1946, můžeme dozvědět hodně například z knih zabývajících se historií nebo z učebnic. Avšak o tom, jaký vliv toto prohlášení mělo na japonskou společnost, jak se změnilo nahlížení Japonců na císaře a jak přesně byla jeho pozice ve společnosti ovlivněna a předefinována, žádná ucelená publikace není. Z toho důvodu jsem se rozhodla zabývat se tímto tématem ve své bakalářské práci.

Cílem této práce je tedy celistvě shrnout události, které vedly k tomuto prohlášení a především se pak zaměřit právě na to, jak se změnilo vnímání postavení císaře v japonské společnosti. A to nejen v době těsně po prohlášení *ningen-sengen*, ale také jak se tato změna promítla do myšlení současné japonské společnosti a jak je ovlivněn jejich názor na císaře a císařskou rodinu.

Jak je již zmíněno výše, je pouze minimum dohledatelných materiálů, které by se zabývaly dopadem tohoto prohlášení na současnou společnost. Proto chci touto prací přispět nejenom jako historickým shrnutím významné události v dějinách Japonska, ale i jako sociální studií, která odhalí, jak se toto polidštění promítlo do současnosti a jak ovlivnilo postavení císaře a jeho rodiny.

Za tímto účelem, aby měla tato práce i hodnotu jakožto sociologický výzkum, jsou zde zakomponovány a zpracovány výsledky dotazníku, který měl za úkol zjistit názor současné japonské společnosti na císaře. Zda ho vnímá například jako symbol státu, jako člověka božského původu, či jako samotného boha, a nakolik je tento názor ovlivněn daným prohlášením císaře.

Co se členění této práce týče, je rozdělena do čtyř hlavních kapitol. V první kapitole jsou velmi stručně shrnuté dějiny Japonska se zaměřením na císařovu roli ve společnosti. Druhá kapitola se zabývá událostmi, které vedly k prohlášení *ningen-sengen*, jinak řečeno událostmi druhé světové války. A následně také komplikovaným postavením tehdejšího císaře Hirohita, který pronesl toto vyjádření o lidskosti. Dále považuji za nezbytné zmínit novou poválečnou ústavu, která má pevnou spojitost s jeho prohlášením. Tyto dvě kapitoly pak mohou sloužit ke zdůraznění změny v císařově postavení ve společnosti, v porovnání k následujícím kapitolám.

Ve třetí kapitole je pak popsán proces tohoto polidšťování, který začal s činy císaře Hirohita. Poslední kapitola se věnuje jeho následníkovi, císaři Akihitoovi, jeho

vystupování a jeho rodině. Je tu též kladen důraz na tradice, které císař i císařská rodina během let porušovali, a na to, jaký to mělo vliv na vnímání císařské pozice společností.

V závěru je pak shrnuto, jak tyto události, které přispěly k procesu polidšťování, ovlivnily tehdejší i současnou japonskou společnost a obecný názor Japonců na postavení císaře.

Materiály a metody výzkumu

Hlavními zdroji této bakalářské práce jsou publikace zaměřené na japonskou historii, knihy pojednávající o životech jednotlivých císařů a popisující průběh druhé světové války a období po ní následující, a také množství odborných a novinových článků zabývajících se touto tematikou a souvisejícími aktualitami.

Dalším důležitým zdrojem je potom dotazníkové šetření, které zkoumalo názor současné japonské společnosti na císaře a jeho rodinu. Tento dotazník, který je přiložený na konci této práce, byl směřován na Japonce, tudíž byl psán v japonštině. Odpovědělo na něj 22 respondentů, z toho 54,5 procent byly ženy a 45,5 procent byli muži. Většinové zastoupení měla věková kategorie 15 – 30 let, dále potom kategorie 30 – 50 let a nejméně zastoupená byla kategorie 50 let a více.

Výsledky dotazníkového výzkumu jsou zpracovány a uvedeny v textu této diplomové práce a jsou doprovázeny grafy znázorňujícími procentuální odpovědi respondentů.

1. Postavení císaře v historickém kontextu do druhé světové války

Jelikož se tato práce zabývá císařským postavením, je vhodné tuto pozici uvést i kontextuálně, tzn. popsat, jaké pozice japonský panovník zastával do období druhé světové války. Jsou zde však zmíněny pouze okolnosti, které ovlivnily císařské postavení nejvýrazněji, jelikož pro podrobnou historickou analýzu v této práci není dostatek prostoru. Proto jsou tu popsány mytologické kořeny císařského postavení, boj šlechtických rodů o moc, období šógunátní vlády, restaurace Meidži a první světová válka. V následujících kapitolách se pak podrobněji soustřeďuji na klíčové dokumenty vydané v tomto období, přesněji na prohlášení císaře o jeho lidskosti a na novou japonskou ústavu.

Jelikož bylo pro tuto kapitolu potřeba získat podrobnější vědomosti, čerpá tato část, kromě ze znalostí získaných během studia na Univerzitě Palackého v Olomouci, i z vybraných historických publikací. A to především z několika svazkové publikace *The Cambridge History of Japan*¹, dále potom z *Japonské mýty - Kodžiki*², z knihy *Dějiny Japonska*³ od Zdeňky Vasiljevové a také z díla *Dějiny Japonska*⁴ od Reischauera a Craiga. Z těchto děl čerpá také následující druhá kapitola.

Dnes všeobecně známá legenda o vzniku Japonska, o zrození japonských božstev (takzvaných *kami*, 神) a o původu císařské linie, je založena na mytologii popsané ve dvou nejstarších japonských kronikách – *Kodžiki* (古事記, r. 712) a *Nihonšoki* (日本書紀, r. 720). Tyto kroniky byly napsány právě za účelem potvrzení božského původu císařského rodu. Výše zmíněná legenda vypráví mimo jiné o tom, jak Amaterasu Ómikami, mocná bohyně slunce, poslala na zemi svého vnuka, božského prince Ninigiho, aby se ujal vlády v zemi „hojných rákosových planin a svěžích rýžových klasů“⁵. Na cestu dostal Tři posvátné poklady, které potom převzal i jeho syn, první japonský císař Džimmu. (Tyto klenoty si údajně císaři předávají dodnes, avšak proto, že ke klenotům má přístup pouze císař a pár vybraných kněží, je těžké to s jistotou potvrdit.) Z tohoto mytologického příběhu vycházel božský původ japonské císařské

¹ HALL, John Whitney. *The Cambridge history of Japan*, vol. 1-6. New York: Cambridge University Press, 1988-1999. ISBN 0-521-22353-9.

² *Japonské mýty – Kodžiki*. Z japonštiny do slovenštiny přeložil Viktor KRUPA, ze slovenštiny do češtiny přeložil F. R. HRABAL. Bratislava: CAD Press, 2007. ISBN 80-85349-97-3.

³ VASILJEVOVÁ, Zdeňka. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986.

⁴ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Vyd. 2. Praha: Lidové noviny, 2006. ISBN 80-710-6391-6.

⁵ *Japonské mýty – Kodžiki*. Z japonštiny do slovenštiny přeložil Viktor KRUPA, ze slovenštiny do češtiny přeložil F. R. HRABAL. Bratislava: CAD Press, 2007, s. 93. ISBN 80-85349-97-3.

rodiny, který jim dodal moc a váženost. Nevezmeme-li však v úvahu tuto mytologickou podstatu, můžeme usoudit, že císařští následovníci jsou pouze potomky dříve velmi mocného rodu, který se dokázal uchopit moci a upevnit svoje postavení vznikem tohoto mýtu.

Kolem sedmého století začala císařská moc slábnout, protože vzrostl vliv rodu Soga, který začal určovat chod státu a dokonce dosazovat na trůn císaře, kteří se zdáli být ovlivnitelní. Roku 645 však byli Sogové poraženi a o rok později byly vydány významné reformy *Taika* (velká změna, 大化), které se týkaly mimo jiné i znovuposílení moci císaře.

Nicméně zanedlouho byla císařská vláda opět oslabena, když se o vliv nad trůnem začaly přit rodiny Fudžiwara a Tačibana. Tehdy byla Fudžiwary sesazena císařovna Kótoku z trůnu, avšak po jejich porážce se znovu vrátila, tentokrát jako císařovna Šótoku. Tato vládkyně časem zcela podlehla vlivu mnicha Dókjóa, který si následně chtěl přisvojit nejen duchovní moc nad státem, ale i tu politickou a chtěl se dostat na samotný císařský trůn. Tento záměr se mu nakonec nezdařil. Po smrti císařovny bylo pak zavedeno opatření, že právo vládnout mají pouze potomci mužského pohlaví, poněvadž ženy se zdají být snadno ovlivnitelné. Od té doby se sice ještě dvě ženy staly vládnoucími císařovkami, ale bylo to velice výjimečné. Celkem bylo na trůně osm právoplatných císařoven.

Tímto však boj Fudžiwarů o moc neskončil. V devátém století se Fudžiwarům podařilo provdat několik příslušníků svého rodu za členy císařského rodu, čímž získali ještě větší vliv. Vrcholem jejich snažení bylo, když se dostali na pozici *kampaku* (regent dospělého císaře, 関白). Během pár následujících století se několik císařů pokoušelo osamostatnit se a zbavit se vlivu Fudžiwarů a ostatních šlechtických rodů, ale především v 10. – 12. století jejich moc výrazně poklesla. Členové mocného rodu Fudžiwarů se však nikdy nepokoušeli uzurpovat trůn pro sebe, spokojili se s vládou nad Japonskem z ústraní a císaře ponechávali mimo veškeré rozhodování. Císař byl stále zahrnován poctami jakožto symbol a nábožensky důležitá osobnost a byl považován za panovníka, ale nevládl.

Za cílem potlačení vlády Fudžiwarů vznikl v jedenáctém století titul excísaře (*insei*, 院政). Tato pozice patřila poprvé císaři Gosandžóovi, který se vzdal své funkce ve prospěch svého syna Širakawy, avšak stále byl vládnoucí osobou. Jeho syn pak plně rozvinul tento záměr a zůstal ve vládnoucí pozici i během doby, kdy se na trůně vystřídali tři různí císaři. V tomto případě bylo postavení císaře opět odsunuto

do pozadí a skutečná vláda připadla osobám zastávajícím úřad *insei*. Širakawa začal činit rozhodnutí s cílem postupně omezovat moc obávaných Fudžiwarů, jako například jmenování nižších šlechticů na pozice ministrů.

Jelikož období vlády excísařů bylo poměrně neklidné, měla v této době šanci dostat se do popředí vojenská šlechta. Tehdy se ustálil pojem *samuraj* (侍) v takovém významu, jak ho známe dnes, tudíž označující příslušnost k vojenskému stavu a vojenskou šlechtu. Stručně řečeno, tato šlechta se v průběhu let probíjávala k moci, vrcholem čehož pak bylo, že ve dvanáctém století vznikl takzvaný kamakurský šógunát (*kamakura bakufu*, 鎌倉幕府). Od této doby až do devatenáctého století byli u vlády vojenští generálové nazýváni šógunové (*šógun*, 将軍) a císařský dvůr byl, i přes mnoho snah o vzpouru proti šógunátu, víceméně odsunut do pozadí. Nicméně formálně šógunové byli stále podřízeni císaři, jelikož od něj přijímali pověření k vládě.

Jeden z nejvýznamnějších vojenských generálů této doby byl Iejasu Tokugawa, jehož vládnoucí období, a období vlády jeho rodu (1603 - 1868), se nazývalo érou Edo (*edo džidai*, 江戸時代). Iejasu Tokugawa vydal roku 1615 Zákoník pro císařský dvůr a dvorskou šlechtu (*Kinčú narabi ni kuge šohatto*, 禁中並公家諸法度), který přidělil císaři a císařskému dvoru symbolickou roli, šógun tak mohl dohlížet na všechny dvorské funkce a převzít veškeré politické pravomoci. Šógunátní vláda měla svoje vlastní správní orgány, složitou úřednickou strukturu a vydávala i zákony.

Význačná pro tuto dobu byla také politika izolace (*sakoku seisaku*, 鎖国政策), což znamenalo, že Japonsko bylo více jak 200 let uzavřené před vnějším světem (s drobnými výjimkami). Toto uzavření bylo prolomeno až v devatenáctém století, kdy padla i šógunátní vláda a nastala restaurace Meidži.

Ke konci tohoto šógunátního období se pod vlivem otevření Japonska začal formovat zájem o národní minulost, rozvíjela se „škola národní vědy“ (*kokugaku*, 国学) a začínaly se i šířit myšlenky o úctě k císaři, které se staly základem pro hnutí zvané *sonnó džói undó* (úcta k císaři a vyhnání cizinců, 尊王攘夷運動), které se podílelo na svržení šógunátu. V době, kdy začal šógunát jednat s cizinci, sílilo nejen hnutí proticizinecké, ale i protišógunátní, jelikož dvůr se víceméně stavěl proti uzavírání smluv a obchodování s cizinci, ale šógunát, který se obával vojenského střetu, s cizinci nadále jednal.

Hlavní roli v konečném svržení šógunátu pak hrála knížectví Sacuma, Čošú a Tosa. Roku 1868 byla vyhlášena restaurace císařské moci (*ósei fukko*, 王政復古)

a byla ukončena šógunátní vláda. Na trůn oficiálně nastoupil císař Meidži a od výše zmíněného roku započala série císařských reforem, známá jako restaurace Meidži (*Meidži išin*, 明治維新). V této době vznikla Tajná rada císaře (*Súmicuin*, 樞密院), která měla za úkol radit mladému, v době nástupu na trůn patnáctiletému císaři. Byl to vrcholný poradní orgán, který byl však ve skutečnosti nejvyšší politickou institucí. Členové se scházeli v přítomnosti císaře a navrhovali mu řešení v otázkách panování.

Ještě před vyhlášením Restaurace Meidži, vydal Seišisai Aizawa významné dílo *Šinron* (Nová teze, 新論), ve kterém shrnul a zpopularizoval pojem *kokutai* (národní podstata, 国体) a zároveň také představil již zmíněný pojem *sonnó džóí*. *Kokutai* „je nejoriginálnější politickou ideologií kdy vyvinutou v Japonsku“.⁶ Jak popsál Brownlee, *kokutai* je shrnutím tradičních názorů na Japonsko a císaře a konfuciánského nahlížení na vládu a společnost a Aizawa byl první, kdo tyto myšlenky spojil a srozumitelně zakomponoval do textu. Význam pojmu *kokutai* se v průběhu následujících let ještě několikrát vyvinul a přeměnil, nicméně základní význam, který nese, vyjadřuje duchovní dobrovolnou důvěru, věrnost a jednotu poddaných a jejich panovníka. *Kokutai* zůstalo velmi významným pojmem a jeho další významy jsou podrobněji popsány v podkapitole 2.1.

Dalším velice významným dokumentem byla Ústava velkého japonského císařství (*Dainippon teikoku kenpó*, 大日本帝国憲法), neboli Ústava Meidži (*Meidži kenpó*, 明治憲法), vydaná 11. února 1889. Zde je mimo jiné uvedeno, že císaři patří plná svrchovanost, moc výkonná a se souhlasem Císařského parlamentu i moc zákonodárná. Stal se velitelem armády a námořnictva, měl právo rozpouštět a svolávat parlament, a mnoho dalších jemu udělených pravomocí upevňovalo jeho postavení. Byl prohlášen za posvátného a nedotknutelného a jeho moc byla obhajována faktem, že je potomkem „nepřerušené linie císařů“⁷. Obyvatelé Japonska byli povinni uctívat císaře a být k němu loajální.

Jako ideologický doplněk ústavy byl vydán Císařský edikt o výchově (*Kjóiku ni kansuru čokugo*, 教育ニ関スル勅語), podle kterého se měli Japonci navrátit k tradičním morálním principům, které začaly být vytěsňovány západními vlivy. Především byla zdůrazňována konfuciánská ideologie, hierarchie a lojalita k císaři. Tyto japonské

---

⁶ BROWNLEE, John S. *Four Stages of the Japanese Kokutai (National Essence)*. University of British Columbia, 2000. JSAC Conference Essay. University of Toronto.

⁷ Japonsko. 大日本帝国憲法. 1889. Dostupné z: <http://www.ndl.go.jp/constitution/etc/j02.html>

hodnoty se měly malým dětem vštěpovat už od útlého věku. Podrobněji se Ústavě Meidži, a jejímu porovnání s následující ústavou z roku 1947, věnuje kapitola 2.3.

Po nějakou dobu se pozice císaře nijak významně neměnila. Nicméně podstatnou historickou událostí, ve které i Japonsko sehrálo svoji roli, byla první světová válka. Japonsko bylo důležitým zásobitelem spojenců a dokázalo si během války výrazně vylepšit finanční a hospodářskou situaci. I když v této době byl císař uznávaný, vedl výkonné orgány a měl právo rozhodovat o věcech války, stále nikdy nepředstupoval před veřejnost. Jelikož byl nedotknutelný, jeho vůle byla zprostředkovávána lidmi, kteří k němu měli, jako jedni z mála, přístup. Proto bylo před obyvateli skryto, nakolik se císař ve skutečnosti podílel na rozhodování a zda vždy se vším souhlasil.

Roku 1928 však opět došlo k menší změně ve vnímání císaře společností. Došlo tehdy v Japonsku k vlně zatýkání a utlačování aktivních představitelů dělnického a rolnického hnutí. Členové levicových stran a také lidé ovlivnění marxismem toto vnímali jako příležitost k předefinování císařské role a intelektuálními kruhy se dočasně začalo šířit nové stranické heslo: „Svrhněte císařský systém!“⁸

---

⁸ BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 164. ISBN 80-725-7712-3.

2. Polidštění císaře a druhá světová válka

Jelikož prohlášení o polidštění japonského císaře, které bylo předneseno roku 1946, bylo jedním z významných faktorů ovlivňujících postavení císaře a toho, jak jej vnímala společnost, tato kapitola se detailně *ningen-sengen* zabývá. Dále se také podrobně zaměřuje na okolnosti ovlivňující toto prohlášení a události druhé světové války, které mu předcházely a zásadně jej ovlivnily. Důležité jsou ovšem i události následující, jež jsou dle mého názoru pevně spjaté s *ningen-sengen*. Příkladem tohoto je vydání poválečné ústavy roku 1947.

2.1. Kontext druhé světové války a postavení císaře za války

Jelikož druhá světová válka je velmi rozsáhlé téma a celá práce se zabývá hlavně císařskou rolí ve společnosti, v této části se zaměřuji opět pouze na konkrétní okamžiky, které významně ovlivnily osobu císaře, a situace, kdy se projevovat císařův postoj k politice a k samotnému Japonsku.

Již před válkou, v období mandžuských bojů, si v redakcích mnohých významných deníků uvědomili potřebu nového vlasteneckého filmu, který podpoří a znovu posílí nacionalismus národa.⁹ Zachycovali proto boje v Mandžusku a zdůrazňovali poslání japonského národu – expandovat se a pomáhat ostatním státům Asie.¹⁰ Jeden z těchto dokumentárních filmů, *Japonsko v národní tísní*, byl natočený s pomocí Ministerstva války a byl promítáný po celém Japonsku.¹¹ Tento snímek je dnes velice významný, a to hlavně proto, že objasňuje, jak byly císařská ideologie a císařova autorita využívány k utvoření jednotného národního poslání a pocitu národní jednoty.

V tomto filmu hovoří dokonce ministr války Sadao Araki, který zde často zdůrazňuje význam expanze a také důležitou úlohu armády. Tvrdil, že duch Jeho Veličenstva se projevuje v duchu japonských vojáků, tudíž oni vyjadřují císařův záměr a řídí se tak jeho rozkazy, proto se i ostatní obyvatelé musí spojit s císařem a šířit tak císařskou důstojnost.¹² Je tedy zřejmé, že osoba císaře byla pro Japonce vždy velmi důležitá a autoritativní, tato autorita však byla i velmi snadno zneužitelná ve prospěch

---

⁹ BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 216. ISBN 80-725-7712-3.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *Ibid.*

¹² *Ibid.*, s. 218.

války, jak bude ještě patrné v pozdější části této kapitoly (při zmínce o letkách kamikaze).

Avšak pochopitelně ne všichni Japonci na toto motivování reagovali stejně. Jak prokázaly výzkumy, které se uskutečnily ve třicátých letech v Japonsku, většina obyvatel venkova neprojevovala takové zaujetí oficiální předválečnou a válečnou propagandou.¹³ Antropoložka Ella Lury Wiswellová ve své knize *Ženy ze Suye Mura* (*The Women of Suye Mura*) popisuje rozhovor s jednou gramotnou ženou z vesnice:¹⁴

„Zastavila jsem se na kus řeči a zeptala jsem se jí: ‚Uctíváte císaře jako boha (kamisama), že?‘ Přitom jsem ukázala na svitek s portrétem císařských manželů, který byl zavěšen v tokonomě [obřadním výklenku hlavní místnosti domu]. ‚Ano, když přinášíme obřadné obětiny bohům, přinášíme je i císaři. Když se modlíme před božstvy, je to i před císařem a jemu obětujeme květiny,‘ odpověděla mi. ‚Proč?‘ zeptala jsem se. ‚Nejspíš proto, že je hlavou (taišó) celé země,‘ odpověděla a potom popsala postavy, které byly zobrazeny na svitku: ‚Tam vlevo je Džimmu-tennó, hned ten první... a vpravo je jeho manželka. Pak přijde Taišó-tennó a císařovna. Pod nimi je palác, pak ti tři princové, Čičibu, Mikasa a Takamacusama. Tam dole za těmi květinami (měla před svitekem postavenou vázu) jsou nynější císař a císařovna. Jsou to samí významní lidé...‘ ‚A kdo je nad nimi nade všemi?‘ chtěla jsem vědět. ‚To je Ómikami Amaterasu... To je nejvyšší bohyně.‘ ... ‚Takže císař není kamisama?‘ ‚Ne, je jen zbožňován jako bůh..., ale skutečný bůh není. Je to člověk, velmi významný člověk.‘ ... ‚Kdyby nás náhodou slyšel policajt, svázal by mě a uvrhl do vězení. Jenže nás neslyší, vidíte?‘ Odpověděla jsem, že podle mého názoru jsme v bezpečí.“¹⁵

Wiswellová dále ve své knize popisuje, jak se místní ženy často opijí a pak zesměšňují císaře a jeho honosné projevy.¹⁶ Jak je tedy zřejmé, už před samotným prohlášením *ningen-sengen* si mnozí lidé byli vědomi lidskosti císaře.

Podle všeho ani samotnému císaři nebylo označení „živý bůh“ příliš příjemné. Jednou řekl jednomu ze svých blízkých rádců: „Nejsem si jist, zda názor, že jsem ‚žijící božstvo‘, zastával Hondžó, nebo Usami [Okii]. Řekl jsem mu, že mne rozrušuje, když mi tak říká, poněvadž mám stejnou tělesnou stavbu jako obyčejný smrtelník.“¹⁷ Hirohito byl však velmi inteligentní a i když se živým bohem necítil, dokázal tento mýtus využít k posílení své autority a k prohloubení oddanosti v armádě, která získávala čím dál větší moc.

¹³ BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 218. ISBN 80-725-7712-3.

¹⁴ Překlad přejetý z knihy *Hirohito a vznik moderního Japonska* od Herberta P. Bixe

¹⁵ BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 223. ISBN 80-725-7712-3.

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ *Ibid.*, s. 232.

Nyní se však vraťme k průběhu druhé světové války. Existují teorie, že válka pro Japonsko začala roku 1937, kdy bylo zahájeno obsazování Číny. V této době bylo v Japonsku několik různých názorových proudů, z nichž silnější byl ten, který prosazoval větší roli armády ve státní vládě a okupační politiku. Druhý silný názor byl pak ten, který volal po obnovení politických stran a stavěl se do opozice vůči příliš agresivní armádě, jejíž moc začínala ohrožovat autoritu císaře. Ve vládě tak vyvstala otázka, kterou politiku zvolit a kdo by měl tuto politiku zastávat. Vítězství válečných fanatiků nakonec vyústilo v agresivní ofenzívu vedenou pozemní armádou.

Nejenom události v Číně, ale hlavně japonský odpor k Sovětskému svazu a postupné sblížení se s Německem a Itálií a jejich silně nacionalistickou ideologií, jež přišla vhod japonskému pro-císařskému proudu, vedlo stejnoměrně k ještě většímu zhoršení vztahů se Spojenými státy a Velkou Británií.

V této době se aktivně řešilo, jak by mělo Japonsko postupovat a císař Hirohito byl vždy přítomen na schůzkách rady nejvyšších státních zastupitelů (*gozen kaigi*, 御前會議), na kterých se řešila zásadní rozhodnutí týkající se zahraniční politiky. Dříve nebylo jisté, zda císař pouze naslouchal radám svých poradců a sám nic nerozhodoval, nicméně po odhalení několika dokumentů a deníků jeho poradců je patrné, že císař Hirohito rozhodně nebyl pouze neaktivním pozorovatelem. Jak napsal Herbert P. Bix, Hirohito projevoval neutuchající zájem o politiku a „Hirohitovi nejbližší poradci ... vyjádřili obdiv vůči tomu, že se Hirohito odmítl dát zneužívat stranami – jako by to ani nebylo v samé povaze instituce císařství –, chválili ho za rozhodnutí převzít v politice roli dohlázele...“¹⁸ Z tohoto vyplývá, že Hirohito se účastnil rozhodování a byl si plně vědom autority, kterou mohl uplatňovat, což bylo často cizí jeho císařským předchůdcům, jak naznačuje již zmíněná pasáž „... jako by to ani nebylo v samé povaze instituce císařství...“

V následku toho, že si dokázal zachovat samostatnost, jak Bix dále popisuje, Hirohito dokonce učinil rozhodnutí, které do té doby žádný císař neudělal. Po důrazném napomenutí ministerského předsedy a zároveň předsedy strany Rikken Seijūkai (Společnost přátel konstituční vlády, 立憲政友会), generála Giiči Tanaku, jej nakonec zbavil i jeho úřadu. Následně podpořil předsedu strany Minseitō (Strana národní politiky, 民政党), Osači Hamagučiho, který byl pak jmenován Tanakovým nástupcem.

---

¹⁸ BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 165. ISBN 80-725-7712-3.

Je tedy rozhodně správné říci, že císař se aktivně podílel na změnách ve vládě a na důležitých rozhodnutích týkajících se války. „Kromě toho se Hirohito v rozhodujících okamžicích, o nichž máme k dispozici dokumentární svědectví, nejen osobně podílel, někdy řadu dní po sobě, na rozhodování o plánování, o určování termínů a o dalších podrobnostech vojenských tažení, ale zasahoval i do operací probíhajících v poli a často prosadil změny, k nimž by bez něho nedošlo.“¹⁹ Hirohito pak stále více užíval svoji autority a pozměňoval svoji osobu tak, aby mohl co nejlépe působit na veřejnost.

Zároveň se však ve vládě intenzivně řešilo, jak si vyložit výše uvedený pojem *kokutai* a jak moc má císař na základě *kokutai* právo zasahovat do věcí politiky. Tehdy se pojem *kokutai* přetvořil v politický prostředek a oprávnění například ke svržení nevyhovující vlády či k odsouzení zastánců komunismu za zločin „narušování *kokutai*“, za který byl udělován nejvyšší trest.²⁰

Největším důvodem, kvůli kterému vyvstala potřeba znovu předefinovat pojem *kokutai*, bylo prohlášení státníka jménem Tacukiči Minobe, který interpretoval roli císaře jako státní orgán.²¹ Většina Japonců tento názor brala jako útok na císaře a Minobe byl donucen rezignovat, dokonce se stal obětí pokusu o atentát.²² Minobe tímto rozpoutal prudké debaty o postavení císaře a o jeho politické úloze. Výsledkem těchto debat bylo, že 31. května 1937 vydalo ministerstvo školství ideologickou brožurku s názvem *Kokutai no hongí* (Základy státní pospolitosti, 国体の本義). Autoři této publikace pojednávali „o ideologické a duchovní roli císaře jakožto exemplárního příkladu národní dobré vůle a morálky. Kladli důraz na naprostou nadřazenost japonského lidu a státu v porovnání se všemi ostatními národy. „My věrní poddaní se naprosto odlišujeme od takzvaných občanů západních států... Vždy hledáme v císaři zdroj svého života a své činnosti.“²³ Jak popisuje Bix, tato brožura představuje císaře jako vojenského vládce a živého boha, a také jako někoho, komu jsou poddaní povinni naprostou poslušností. Zmiňuje také *kódó* (císařská cesta, 皇道), která „byla hnací silou japonské agrese a kterou využívali nejvyšší představitelé armády k zastrašování svých

---

¹⁹ BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 259. ISBN 80-725-7712-3.

²⁰ *Ibid.*, s. 164-169.

²¹ BROWNLEE, John S. *Four Stages of the Japanese Kokutai (National Essence)*. University of British Columbia, 2000. JSAC Conference Essay. University of Toronto.

²² *Ibid.*

²³ BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 247. ISBN 80-725-7712-3.

kritiků a pravicoví teroristé k ospravedlnění svých násilných činů.²⁴ Především však podněcovala oddanost císaři, a posilovala tak i jeho autoritu v armádních kruzích.

Pár let po vydání *Kokutai no hongu* se císař Hirohito zúčastnil dalšího zasedání *gozen kaigi*. Proběhlo v listopadu roku 1941, tedy ne dlouho před útokem na Pearl Harbor, jenž se uskutečnil 7. prosince 1941 (v Japonsku bylo však 8. prosince). Tento útok byl pro Japonsko velké strategické vítězství. Následně byly obsazeny i další státy východní Asie a rozrůstala se Sféra společného rozvoje Velké Východní Asie (*daitōa kjōeiken*, 大東亜共栄圏). Avšak tento útok znamenal také to, že se Spojené státy naplno pustily do války proti Japonsku.

Od roku 1942 se začaly japonské plány pomalu hroutit a po porážce v bitvě u Midway (*Middové kaisen*, ミッドウエー海戦) přešla japonská armáda do pozičního boje.

V období války se japonská vláda snažila podpořit a posílit vnitřní režim pomocí silného nacionalismu. Šintoistické (i konfuciánské) hodnoty byly využity ve prospěch válečné propagandy, a byla také založena Politická asociace pro podporu trůnu (*Jokusan seidžikai*, 翼賛政治会), jakožto politický ekvivalent čistě byrokratické Asociace pro podporu trůnu. Tato politická organizace měla za úkol propagovat nacionalistický model pro širší veřejnost, dokonce udržovala dohled nad cenzurovanými materiály týkajícími se války, a bylo tak možné zachovávat zdání, že Japonsko válku stále vyhrává i ve chvíli, kdy tomu tak již nebylo.

V ten moment se Japonsko uchýlilo k taktice sebevražedných útočníků *kamikaze* (božský vítr, 神風), kdy byli mladí muži přesvědčeni, aby se pro svoji zemi a svého panovníka obětovali, nebo se sami rozhodli položit svůj život pro zachování cti, ochranu rodiny a vidinu slávy patřící válečným hrdinům. A ne ani tak kvůli silné propagandě, která je k tomu naváděla, ale především pro toto uznání a pro ujištění o čestné smrti se takto rozhodovali, jak vyplývá z výzkumů Orbella a Morikawy.²⁵ Nyní jsou tito vojáci oslavováni spolu s ostatními hrdiny, kteří položili život za svoji vlast, ve svatyni Jasukuni, kde se k nim samotný císař Hirohito i jiní významní politici chodili

---

²⁴ *Ibid.*, s. 247.

²⁵ ORBELL, John a Tomonori MORIKAWA. An Evolutionary Account of Suicide Attacks: The Kamikaze Case. *Political Psychology*. 2011, roč. 32, č. 2, s. 314. DOI: 10.1111/j.1467-9221.2010.00808.x. ISSN 0162895x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1467-9221.2010.00808.x>

modlit.²⁶ Šintoismus tu však nepochybně stále hrál velmi podstatnou roli a díky němu byl upevňován vztah Japonců k zemi, národu i k císaři. Jako způsob zneužívání role císaře k manipulování s národem to viděla i většina křesťanských skupin, které jsou dodnes kritické, ne-li veřejně nepřátelské k císařskému systému.²⁷

Po svržení dvou atomových bomb na Hirošimu a Nagasaki v srpnu 1945 se rozšiřoval názor prosazující kapitulaci Japonska, avšak válečných zatvrzelců bylo stále ještě mnoho. Když se o kapitulaci rozhodovalo mezi nejvyššími zastupiteli vlády na schůzkách *gozen kaigi*, byl to právě císař Hirohito, který nakonec vše vyřešil. Jelikož jeho rádčové se víceméně rovnoměrně dělili na zastánce a odpůrce kapitulace, císař, který do té doby spíše pouze tiše naslouchal rozmlouvám svých rádčů, promluvil a rozhodl pro kapitulaci. Vládní představitelé se obávali, že by kapitulace a vpád Spojenců mohli ohrozit svrchované postavení císaře, nicméně nakonec se Spojenci stejně rozhodli, že císař je příliš cenný pro japonský lid a chtějí-li provést úspěšnou okupaci a zavést v Japonsku radikální reformy, nemohou si Japonce proti sobě ještě více poštvat.

Po tomto rozhodnutí císař poprvé promluvil přímo ke svému národu v rozhlasovém projevu zvaném *Gjokuonhósó*²⁸ (Vysílání klenotního hlasu, 玉音放送) a i přes nesouhlasné názory jeho rádčů zde Hirohito nepřímou oznámil válečnou kapitulaci Japonska (projev byl poměrně vágní a matoucí)²⁹. Tento projev, který byl pronesen 15. srpna 1945, byl pro lid velmi šokující nejen proto, že poprvé slyšeli císařův „vysoký, pronikavý hlas“, kterému by bez překladu do běžné řeči ani nerozuměli, jelikož císař mluvil dvorním stylem, ale také proto, že s tímto projevem se začala pomalu rozplývat představa vojensky orientovaného císaře.³⁰ Hirohito prohlásil, že učinil toto rozhodnutí, aby uchránil své poddané i samotnou lidskou civilizaci před naprostou zkázou, a že proto hodlá připravit cestu k velkolepému míru pro všechny příští generace.³¹ Také apeloval na svůj lid, aby se nebránil změně a aby dbal na zachování pořádku. Následně premiér Kantaró Suzuki nastínil, že důvod, proč

---

²⁶ Hirohito quit Yasukuni Shrine visits over concerns about war criminals. *The New York Times: Asia Pacific* [online]. 2007 [cit. 2015-06-23]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2007/04/26/world/asia/26iht-japan.1.5447598.html?_r=1

²⁷ PICKEN, Stuart D. *Historical dictionary of Shinto*. Lanham: Scarecrow Press, 2011, s. 79. ISBN 9780810873728.

²⁸ MARTIN, Chris. *World War II: Book of lists*. Stroud, Gloucestershire: The History Press, 2011, s. 29. ISBN 9780752467047.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 404. ISBN 80-725-7712-3.

³¹ *Ibid.*, s. 404

se musel císař rozhodnout pro kapitulaci, spočíval v tom, že atomové bomby představovaly velké nebezpečí jak pro Japonce, tak i pro celý svět, a císař proto musel zvolit cestu míru a kapitulace.³² Tímto Hirohita představil jako „pacifistu, antimilitaristu a člověka, který zcela pasivně přihlížel průběhu celé války, ačkoli ničím z toho nikdy nebyl.“³³

Spojené státy, které měly na starosti záležitosti týkající se poraženého Japonska, do něj vyslaly okupační štáb (*sóšireibu*, 総司令部), v čele s generálem Douglasem MacArthurem. On i celé *sóšireibu* byli označováni jako SCAP (*Supreme Commander for the Allied Powers*). Nepřímá okupace, čili neřízená přímo okupačním štábem, leč skrz japonské vládní orgány, trvala od roku 1945 do roku 1952, tedy sedm let, během kterých Japonsko prošlo zásadními změnami. Mimo jiné šlo o rozsáhlou demokratizaci společnosti, o odluku šintoismu od státu, což znamenalo oslabení císařské moci, pro kterou byl šintoismus pevným opěrným bodem, nebo také probíhala trestní řízení, která nakládala s válečnými zločinci. Co se týče tohoto posledního případu, císař nebyl souzen, nebyl trestán a ani sesazen. Okupační jednotky věděly, že on je rozhodujícím vlivem, který jim umožní hladký průběh okupace, a proto jej chtěly zbavit veškeré vládní odpovědnosti. Otázka, jak velký podíl viny nese na událostech druhé světové války a do jaké míry ovlivňoval vládní rozhodnutí, nebyla proto nikdy plně zodpovězena, jelikož generál MacArthur a jeho podřízení rozhodli, že pro obvinění císaře neexistuje dostatek důkazů. (Více viz kapitola 3.1.)

Roku 1946 měl císař Hirohito ještě jeden velmi významný rozhlasový projev, kde popřel svůj božský původ, a který se nazývá „Císařovo prohlášení o lidskosti“ (*Tennó no ningen sengen*, 天皇の人間宣言). O rok později pak byla vydána nová ústava (*Nihonkoku kenpó*, 日本国憲法), která, stejně jako již několikrát zmíněný císařský projev, podstatně ovlivnila jeho postavení, a proto se na tyto zásadní texty podrobně zaměřují následující podkapitoly.

Shrneme-li události druhé světové války, zdá se, že japonské obyvatelstvo následovalo své vůdce, kteří měli díky císařově autoritě značný vliv. Christopher Harding však trefně popsal, že tomu tak úplně nebylo. Nejenom, že na venkově lidé císaře často zesměšňovali, jak je již zmíněno výše, ale i lidé z měst proti němu často a různými formami protestovali. Například jeden chlapec napsal císaři Hirohitovi dopis

---

³² RUOFF, Kenneth J. *The People's Emperor: Democracy and the Japanese Monarchy, 1945 - 1995*. London: Harvard University Asia Center, 2001, s. 128. ISBN 0-674-01088-4.

³³ BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 404. ISBN 80-725-7712-3.

začínající: „Drahý hloupý císaři“ a při volbách se na volebních lístcích objevil místo jména vzkaz: „Rychle ukončete tuto válku, hloupí militaristi“.³⁴ Je tedy zřejmé, že i přes Hirohitovu velkou autoritu jakožto císaře, mnoho Japonců si uvědomovalo, že „císařská cesta“ se neubírá vždy směrem, který je pro Japonsko příznivý.

2.2. *Ningen-sengen*

1. ledna 1946 pronesl císař Hirohito, na popud okupačního štábu, první novoroční výnos směřovaný k národu. Jak je již uvedeno výše tento výnos se nazývá *Tennó no ningen sengen* (Císařské prohlášení o lidskosti, 天皇の人間宣言) či zkráceně pouze *Ningen-sengen* (Prohlášení o lidskosti, 人間宣言) a byl to jeden z velmi významných textů, který byl zveřejněn i v japonském tisku. Přes to, že tento dokument byl navržený americkými specialisty, císař Hirohito v něm sám provedl několik finálních změn, což opět svědčí o jeho aktivním přístupu.³⁵

Hlavní část tohoto ediktu, která nese nejdůležitější sdělení, zní takto:

朕ト爾等國民トノ間ノ紐帶ハ、終始相互ノ信賴ト敬愛トニ依リテ結バレ、單ナル神話ト傳説トニ依リテ生ゼルモノニ非ズ。天皇ヲ以テ現御神トシ、且日本國民ヲ以テ他ノ民族ニ優越セル民族ニシテ、延テ世界ヲ支配スベキ運命ヲ有ストノ架空ナル觀念ニ基クモノニモ非ズ。³⁶

Pevné pouto mezi námi a naším lidem se vždy zakládalo na vzájemné důvěře a náklonnosti, nezávisí na pouhých legendách a mýtech. Není založeno na falešné představě, že císař je živoucí bůh a že japonský lid je nadřazený ostatním rasám a je předurčen vládnout světu.

Jednodušeji řečeno, císař se zde vzdává svého titulu jakožto „živoucího boha“ (*akicumikami*, 現御神), což si většina západního tisku vyložila jako zřeknutí se označení „potomek bohyně Amaterasu“, jak byli císaři vždy označováni. Císař však ve skutečnosti svoje následnictví nikdy nepopřel, pouze prohlásil, že není *akicumikami*. A jelikož Hirohito použil pojem *akicumikami* a ne *arahitogami* (živoucí bůh, 現人神),

³⁴ HARDING, Christopher. Japan's Blitz: What were the wartime Japanese thinking?. *History Today*. London: History Today Ltd., 2014, roč. 64, č. 11, s. 48-54.

³⁵ DOWER, John W. *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II*. New York: W. W. Norton & Company, 1999, s. 312. ISBN 0-393-04686-9.

³⁶ 官報號外 昭和 21 年 1 月 1 日 詔書 [人間宣言]. 東京: 大蔵省印刷局, 1946. Dostupné z: <http://www.ndl.go.jp/constitution/shiryo/03/056shoshi.html>

keré se do té doby běžně používalo v souvislosti s císařem, vznikají dodnes diskuze a různé teorie o tom, jak toto prohlášení bylo přesně míněno.

V této práci jsou tyto dva pojmy přeloženy stejně, avšak jelikož znaky jsou rozdílné, liší se nepatrně i význam celého slova. Zatímco *akicumikami* by se mohlo přeložit spíše jako „bůh v lidském těle“, *arahitogami* je „bůh jenž je člověkem“. Zarážející také je, že když byl návrh tohoto dokumentu předložen vládě, bylo potřeba použít nad těmito japonskými znaky *furiganu*, čili fonetický přepis, aby ministři mohli porozumět významu tohoto slova.³⁷ To, že sami vysoce vzdělaní politici potřebovali fonetický přepis k pochopení tohoto pojmu, napovídá, že prostý lid, kterému byl tento edikt směřován, pravděpodobně nemohl význam císařových slov plně pochopit.

Dále císař zmiňuje, že oddanost Japonců k jejich císaři pramenní ze „vzájemné důvěry a náklonnosti“, čímž, jak trefně popsal Bix, „zahájil své vlastní ‚zbožňování‘“³⁸ a zároveň tím začal poukazovat na svoji lidskou stránku, kterou chtěl lidu prezentovat. Bix dále zmínil, že „proces koncipování, překladu a revize věrně odrážel souhru mezi dvorem, jemuž šlo o obranu *kokutai*, a strůjci americké politiky, kteří sice zastávali vůči monarchii dvojznačný postoj, ale přesto byli přesvědčeni, že reformám bude nejprospěšnější nepřímý postup.“³⁹ Z toho vyplývá, že nová lidská podoba císaře byla k užítku nejen japonské vládě, ale i té americké, proto byla spolupráce na tomto výnosu možná. Jak je podrobněji popsáno v kapitole 3.1., pro americkou vládu byl později císař velice důležitou osobou. Chtěli proto nejen ochránit jeho autoritu, ale především ho využít jako ideál člověka, který je otevřený západním reformám a není to pouze císař, ale především člověk, stejně jako jeho poddaní.

Velitel okupačního štábu MacArthur dokonce ještě ten stejný den, kdy bylo prohlášení proneseno, veřejně zareagoval slovy:

The Emperor's New Year's statement pleases me very much. By it he undertakes a leading part in the democratization of his people. He squarely takes his stand for the future along liberal lines. His action reflects the irresistible influence of a sound idea. A sound idea cannot be stopped.⁴⁰

---

³⁷ DOWER, John W. *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II*. New York: W. W. Norton & Company, 1999, s. 316. ISBN 0-393-04686-9.

³⁸ BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 433. ISBN 80-725-7712-3.

³⁹ *Ibid.*, s. 431.

⁴⁰ *Press Release: Gen. MacArthur Sees Liberalism in Imperial Rescript*. In: 総司令部指令・覚書類 [online]. 1946 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: http://www.ndl.go.jp/constitution/shiryo/03/057/057_001r.html

Císařovo novoroční prohlášení mě velice potěšilo. Tímto se on ujímá vedoucí role v demokratizaci svého lidu. Zpříma zaujímá stanovisko hlasující pro budoucnost mezi liberálními řadami. Jeho jednání reflektuje neodolatelný vliv rozumné myšlenky. Rozumnou myšlenku nelze zastavit.

Tímto dal najevo svoji plnou podporu tomuto ediktu, a reprezentoval tak i podporu americké vlády.

V poválečném období byli lidé velmi zmatení a ztratili se v hledání své nové národní identity, zároveň to však pro ně byl popud, aby se začali soustředit na své vlastní soukromé cíle.⁴¹ S pádem militarismu byli zbaveni i omezení, které tato vláda zavedla, a měli tak více svobody a možností než za války. Navíc s vydáním ústavy, jež je analyzována níže, se výrazně změnilo i politické uspořádání státu a japonští obyvatelé, většinou ztraceni v těchto změnách, začali být apatičtí vůči vládním záležitostem a zaměřili se především na svoje soukromé životy.⁴²

Dower tento fenomén popisuje jako „stav *kjódacu*“, jinými slovy stav letargie.⁴³ Tímto pojmem popisuje výše zmíněný psychický stav většiny obyvatel, kteří byli apatičtí, rozrušení a sklíčení, a právě taková změna jakou přinesl *ningen-sengen* jen podpořila tuto neschopnost silné reakce. Američtí analytici zkoumající postavení císaře ve společnosti po jeho prohlášení o lidskosti uvedli, že lidé víceméně pochopili, že císař je pouze lidskou bytostí a především vzdělaná mladší generace se snadno přizpůsobila této myšlence.⁴⁴ Přestali pak na císaře nahlížet s takovou dávkou úcty jako dříve, a dokonce se císař stal podnětem mnoha vtipů prostých i vzdělaných lidí.⁴⁵ Z tohoto můžeme tedy usoudit, že přesto, že mnozí lidé se na císařovu situaci příliš nesoustředili, celkem vzato *ningen-sengen* opravdu přispělo k oslabení císařovy dosavadní moci a authority.

Jako další důkaz tohoto oslabení může posloužit případ, kdy, zkráceně řečeno, obchodník a buddhistický mnich Hiromiči Kumazawa začal tvrdit, že z genealogického hlediska má předky v císařské linii a tudíž by měl mít právo nastoupit na trůn místo

---

⁴¹ TAKAHASHI, Akira. POST-WAR DEMOCRATIZATION IN JAPAN: DEVELOPMENT OF DEMOCRATIC CONSCIOUSNESS AMONG THE JAPANESE PEOPLE. *International Social Science Journal*. 1961, roč. 13, č. 1, s. 80-81.

⁴² *Ibid.*

⁴³ DOWER, John W. *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II*. New York: W. W. Norton & Company, 1999, s. 89. ISBN 0-393-04686-9.

⁴⁴ DOWER, John W. *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II*. New York: W. W. Norton & Company, 1999, s. 305. ISBN 0-393-04686-9.

⁴⁵ *Ibid.*

současného císaře, který by měl být sesazen.⁴⁶ Kumazawa, také označován jako „císař Kumazawa“, postupně získával příznivce a stal se téměř celebritou, dokonce prohlašoval, že považuje císaře Hirohita za válečného zločince.⁴⁷ V předválečném období by taková tvrzení a tyto názory nebyly přípustné, avšak přes to, že nakonec jeho teorie zůstala nepodložená, jistou dobu měl Kumazawa své věrné zastánce. Navíc tímto dokázal inspirovat několik dalších lidí, kteří si později také nárokovali právo na císařský trůn.

2.3. Nová ústava

V této části, jak je již zmíněno výše, se zabývám poválečnou japonskou ústavou *Nihonkoku kenpō* (日本国憲法)⁴⁸, vydanou 3. března 1947. Aby bylo možné důsledně poukázat na změny, které tato ústava přinesla, bude porovnávána s předchozí ústavou, *Meidži kenpō* (明治憲法)⁴⁹, která bude prvně také krátce představena. Jelikož jsou obě ústavy pokládány za velmi důležité dokumenty a podrobná analýza všech jejich rozdílů by byla po obsahové stránce pro tuto práci velmi náročná, zaměřím se při porovnání obou ústav v této práci především na ty části, které se dotýkají role císaře ve státním aparátu.

Jeden z významných rozdílů těchto ústav spočívá v tom, kým byly navrženy a sestaveny. Zatímco *Meidži kenpō* byla navrhována hlavně Japonci (i když za pomoci cizinců)⁵⁰, především pak významným japonským státníkem Hirobumi Itóem, návrh poválečné ústavy byl zpracován americkými odborníky, je tudíž pochopitelné, že se přístup k oběma dokumentům poněkud lišil.

Ústava Meidži byla sestavována mimo jiné s cílem znovuoobnovení císařské moci⁵¹, role císaře je zde proto poměrně podrobně definována. S tímto souvisí i fakt, že ústava byla vydána 11. února 1889, čili v den výročí vzniku Japonska (jak je uvedeno v *Nihonšoki*). Z císařské preambule navíc také vyznívá, že ústava je dar císaře pro lid,

---

⁴⁶ *Ibid.*, s. 306

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ Japonsko. 日本国憲法. 1947. Dostupné z: <http://www.ndl.go.jp/constitution/etc/j01.html>

⁴⁹ Japonsko. 大日本帝国憲法. 1889. Dostupné z: <http://www.ndl.go.jp/constitution/etc/j02.html>

⁵⁰ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Vyd. 2. Praha: Lidové noviny, 2006, s. 176. ISBN 80-710-6391-6.

⁵¹ HALL, John Whitney. *The Cambridge history of Japan*, vol. 6. New York: Cambridge University Press, 1988, s. 62. ISBN 0-521-22353-9.

který jim tak slibuje pevnou vládu a občanská práva a svobody, které si zaslouží.⁵² Tato část, zabývající se občanskými právy, znamenala tehdy velký progres a zároveň krok k demokracii.

Důležitou změnou, jež Ústava Meidži přinesla, bylo zavedení parlamentu, který ovšem císařovu moc neomezoval, jak je tomu často v jiných západních zemích, nýbrž spíš podporoval. Císaři totiž zůstala plná výkonná moc a se souhlasem Císařského parlamentu i moc zákonodárná a ministři zastávali funkci především coby císařovi „poradci“. Avšak je pravda, že ve článku č. 55 je napsáno, že všechny zákony, císařské výnosy a nařízení, které se týkají záležitostí státu, musí být podepsané také státním tajemníkem, z čehož vyplývá, že císařova moc není zcela neomezená.

Krom jiného byl japonský císař také stanoven nejvyšším velitelem armády a námořnictva, vyhlášoval válku a uzavíral mír, měl právo kdykoliv přerušit jednání parlamentu a také mohl rozpustit dolní sněmovnu, a zahájit tak nové volby.

Nejdůležitější částí původní ústavy je pro tuto práci kapitola první, která nese název 天皇 (*tennó*), neboli „Císař“. Právě zde je definována jeho moc vycházející z nepřerušené císařské linie a jeho povinnosti coby *kuni no genšu* (hlava státu, 国ノ元首). Ve třetím článku první kapitoly je napsáno:

天皇ハ神聖ニシテ侵スヘカラス⁵³

Toto, volně přeloženo, znamená, že císař je posvátný a nedotknutelný. Nicméně je pravděpodobné, že tímto prohlášením byl císař postaven mimo politickou zodpovědnost právě tím, že byl prohlášen osobou postavenou výše než politici. Císaři sice byla udělena nejvyšší svrchovanost, avšak existencí parlamentu ústava zároveň odmítla možnost absolutní vlády císaře.⁵⁴

Na druhou stranu, již začátek poválečné ústavy z roku 1947 napovídá jiný přístup tvůrců, než tomu bylo u ústavy předchozí. První věta v preambuli tohoto dokumentu zní:

⁵² Japonsko. 大日本帝国憲法. 1889. Dostupné z: <http://www.ndl.go.jp/constitution/etc/j02.html>

⁵³ Japonsko. 大日本帝国憲法. 1889. 第一章, 第三条. Dostupné z: <http://www.ndl.go.jp/constitution/etc/j02.html>

⁵⁴ HALL, John Whitney. *The Cambridge history of Japan*, vol. 6. New York: Cambridge University Press, 1988, s. 60. ISBN 0-521-22353-9.

日本国民は、正当に選挙された国会における代表者を通じて行動し、われらとわれらの子孫のために、諸国民との協和による成果と、わが国全土にわたつて自由のもたらす恵沢を確保し、政府の行為によつて再び戦争の惨禍が起ることのないやうにすることを決意し、ここに主権が国民に存することを宣言し、この憲法を確定する。⁵⁵

My, japonský lid, který jedná skrz představitele řádně zvolené v národní sněmovně, a který je rozhodnutý zajistit pro nás a naše potomky plody harmonie s jinými národy a požehnání svobody rozprostřené skrz náš celý národ, a rozhodnutý zabránit dalším válečným pohromám způsobeným jednáním vlády, zde prohlašujeme, že svrchovanost patří lidu a zřizujeme tuto ústavu.

Jak je vidět na tomto příkladu, ústava promlouvá hlasem japonského lidu, což je zásadní rozdíl odlišující tuto ústavu od Ústavy Meidži, ve které úvodní slovo bylo proneseno císařem. V kontrastu s novou ústavou, ve staré císař prohlašuje, že ji vydává, aby představil zásady, kterými se hodlá řídit a kterým se jeho poddaní mají navždy podřizovat. Poukazuje také na to, že je mu svrchovanost dána dědičně, jakožto následníkovi nepřerušené císařské linie. V ústavě z roku 1947 nepatří svrchovanost císaři, nýbrž japonskému lidu, čímž se zásadně mění postavení a vliv císaře a moc, která mu předtím náležela, nyní připadla jeho poddaným.

Tato ústava přinesla mnoho důležitých změn, jako je například zaručení lidských práv a rovnosti pro občany, volební právo pro ženy, zřeknutí se práva na válku a zrušení všech ofenzivních ozbrojených složek a tak dále. Nicméně změny týkající se císaře byly neméně důležité a převratné. Zřejmě nejvýraznější změnu přinesl hned první článek v první kapitole ústavy:

天皇は、日本国の象徴であり日本国民統合の象徴であつて、この地位は、主権の存する日本国民の総意に基く。⁵⁶

Císař je symbolem japonského státu a japonského lidu, jeho postavení se zakládá na vůli lidu, jemuž náleží svrchovanost.

Císař je zde prohlášen za symbol státu a jednoty lidu a jeho postavení, jak je zde uvedeno, vychází z vůle tohoto lidu, který má svrchovanou moc. Tímto byl císař zbaven

---

⁵⁵ Japonsko. 日本国憲法. 1947. Dostupné z: <http://www.ndl.go.jp/constitution/etc/j01.html>

⁵⁶ Japonsko. 日本国憲法. 1947. 第一章, 第一条. Dostupné z: <http://www.ndl.go.jp/constitution/etc/j01.html>

téměř veškeré své politické moci, což je popsáno i ve článku č. 4, v první kapitole, a jeho role tak nabyla především ceremoniální charakter. Z pohledu amerických tvůrců doporučeného návrhu ústavy to byl krok nezbytný k tomu, aby se mohlo zabránit opětovnému využití císařské autority k válečné propagandě a Hirohitovo postavení bylo tímto využito jako nástroj k rozšíření představy o Japonsku jako o pasivním a vojensky neaktivním státu.

I když bylo toto stanovisko odsouhlaseno samotným císařem, byla spousta lidí, kteří s tím nesouhlasili a byli pobouřeni.⁵⁷ Týkalo se to hlavně politiků, jejichž přední starostí bylo zachování *kokutai* a přeměna císařské autority v „pouhou ozdabu“ státu se zdála nepřijatelná.⁵⁸ Avšak byli i vzdělanci, kteří změnu postavení císaře, kterou ústava přinesla, podporovali. Jedním z předních zastánců monarchie byl Sókichi Cuda, který tvrdil, že šintoistické mytologické příběhy rozhodně nejsou pravdivé, ale že věrně odrážejí myšlenky lidu již od dávných dob a jejich vztah k císaři, proto byly podle něj tyto příběhy mnohem důležitější než historická fakta.⁵⁹ Z toho důvodu nebyl podle něj důvod považovat polidštění císaře nebo prohlášení císaře za symbol státu nijak problematické, jelikož podstata císařské role a věrnost jeho poddaných zůstávala nezměněna a v souladu s tradicí.⁶⁰

A skutečně je pravdou, že většina Japonců zůstávala císaři oddaná, a když v roce 1948 provedly noviny *Jomiuri Šinbun* (読売新聞) průzkum veřejného mínění, ukázalo se, že 90,3 procent dotázaných hlasovalo pro zachování císařského systému a pouhá 4 procenta se dožadovala úplného zrušení. Stejný průzkum roku 1951 ukázal, že názor obyvatel se příliš nezměnil, jelikož poměr zůstal téměř úplně stejný.⁶¹ Nicméně, i když není pravda, že by Japonci byli zcela spokojeni se symbolickou rolí císaře, schopnost adaptovat se změnám se jim nedá upřít. Zatímco průzkum, který se uskutečnil roku 1952, prokázal, že více než čtvrtina národa chtěla znovuoobnovení předválečného císařského systému,⁶² průzkum *Tókjó Šinbun* (東京新聞) z roku 1954 odhalil, že 62 procent dotázaných je spokojená se symbolickou rolí císaře a nemá potřebu mu navrátit

---

⁵⁷ BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 438. ISBN 80-725-7712-3.

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ JOOS, Joel. 'Love thy emperor': Tsuda Sōkichi's views on 'Tennō' and 'Minzoku'. *Japan Forum* [online]. 2008, roč. 20, č. 3, s. 383-403 [cit. 2015-04-04]. DOI: 10.1080/09555800802370125.

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ TAKAHASHI, Akira. POST-WAR DEMOCRATIZATION IN JAPAN: DEVELOPMENT OF DEMOCRATIC CONSCIOUSNESS AMONG THE JAPANESE PEOPLE. *International Social Science Journal*. 1961, roč. 13, č. 1, s. 82.

⁶² *Ibid.*

roli hlavy státu.⁶³ Následné opakování tohoto průzkumu v roce 1959 ukázalo, že počet zastánců symbolického systému ještě narostl, a to na 76 procent. Je tedy vidět, že ač tato změna vyvolala prvně značné znepokojení, a ne všichni byli s to ji hned akceptovat, lidé se dokázali této změně přizpůsobit a přijmout ji v celkem krátkém časovém úseku.

Dalším výrazným rozdílem mezi ústavami je otázka nástupnictví. Respektive, ústavy se v tomto bodě neliší příliš názorově, nýbrž především ve formulaci. Zatímco *Meidži kenpó* prohlašuje, že císařským následovníkem musí být mužský potomek, v *Nihonkoku kenpó* není pevně stanoveno, zda musí být následovník mužského pohlaví. Toto také vedlo k mnoha problémům v pozdějších letech za vlády císaře Akihita, který dosud nemá přímého mužského dědice (respektive syna). V té době se aktivně prodiskutovala možnost doplnění či přepsání nové ústavy, nicméně prozatím zůstala ústava nedotčená.⁶⁴

Nicméně zdá se, že v současné době se již většině japonských obyvatel nezdá poválečná ústava dostačující. Výzkumy veřejného mínění, které v letech 2005, 2006 a 2008 provedly noviny *Mainiči Šinbun* (毎日新聞), *Yomiuri Šinbun* a *Asahi Šinbun* (朝日新聞) prokázaly, že již tehdy více než polovina respondentů pociťovala potřebu upravit znění současné ústavy.⁶⁵ Většinou to bylo z toho důvodu, že ústava je podle jejich názoru zastaralá a potřebuje se přizpůsobit současné mezinárodní situaci, a také proto, že by se v ní měly přesněji shrnout práva obyvatel.⁶⁶ Tento stav tedy napovídá, že i když doposud ústava nebyla ani jednou upravena, vzhledem k názoru obyvatel a snahám politiků o změnu, je pravděpodobné, že k ní v blízké době dojde.

Shrňme-li tuto podkapitolu a porovnání obou ústav, je vidět, že oba ústavní dokumenty vznikly za jiných podmínek v rozdílných situacích, jsou proto jinak pojaté a je tak pochopitelné, že s přizpůsobováním se současným událostem se musela i přizpůsobit a předefinovat role císaře. Zatímco stará ústava byla více nacionalistická, a tudíž moc císaře byla znatelně větší, s přijetím nové poválečné ústavy, jež byla pod vlivem Západu mnohem demokratičtější, se císařova politická moc vytratila a jeho postavení ve společnosti se razantně změnilo. Je těžké zcela jednoznačně posoudit, zda

---

⁶³ RUOFF, Kenneth J. *The People's Emperor: Democracy and the Japanese Monarchy, 1945 - 1995*. London: Harvard University Asia Center, 2001, s. 76. ISBN 0-674-01088-4.

⁶⁴ ITO, Masami. Constitution again faces calls for revision to meet reality. *The Japan Times* [online]. 2012, 2013-03-17 [cit. 2015-04-02]. Dostupné

z: [http://www.japantimes.co.jp/news/2012/05/01/news/constitution-again-faces-calls-for-revision-to-meet-reality/?+japantimes+\(The+Japan+Times%253A+All+Stories\)#page](http://www.japantimes.co.jp/news/2012/05/01/news/constitution-again-faces-calls-for-revision-to-meet-reality/?+japantimes+(The+Japan+Times%253A+All+Stories)#page)

⁶⁵ NISHIKAWA, Toshiyuki. The Future of the Japanese Constitution: From the "MacArthur Constitution" to What?. *比較法文化: 駿河台大学比較法研究所紀要*. 2009, č. 17, s. 71-75. ISSN 0919-1844.

⁶⁶ *Ibid.*

jeho celková autorita stoupla či klesla, nebo se jen posunula jiným směrem. Je však jisté, že byl připraven o téměř veškerou politickou moc, kterou měl v rukou v předcházejícím období, což muselo nepochybně ovlivnit i to, jak ho jeho poddaní vnímali.

3. Hirohito a jeho postavení po druhé světové válce

V předchozí kapitole je popsána role císaře především z hlediska státní správy a politické moci, avšak to byl teprve začátek, kdy byla jeho role definována pouze písemně. Poté následovaly císařovy skutečné činy a to, jak byl prezentován svému národu. Proto se tato kapitola zaměří především na Hirohitovo veřejné vystupování, na jeho novou podobu coby *ningen tennó*, lidský císař (人間天皇), a na to, jak tuto změnu vnímali nejen Japonci, ale v kontrastu k jejich názoru na věc tu bude zmíněn také názor, který na to projevovat západní svět.

V návaznosti na jeho vystupování, se v poválečném období také stále řešila otázka císařovy viny za rozhodnutí učiněná za druhé světové války. Z toho důvodu je zde analyzována i tato problematika, a jelikož těsně souvisí s předchozí kapitolou, tato podkapitola bude zpracována jako první.

3.1. Otázka Hirohitovy válečné odpovědnosti

Po porážce Japonska a s příchodem okupačních vojsk se musel co nejdříve začít řešit problém válečných zločinců. Jak je již zmíněno výše, generál MacArthur a jeho poradci shledali císaře Hirohita neodpovědným za válečné zločiny druhé světové války, avšak bylo to především z toho důvodu, že císaře potřebovali pro plynulý průběh reform. To, že byl americkými okupanty prohlášen za nevinného, neznamenalo, že jej tak budou vnímat i jeho poddaní. Mezi dvořany, politiky i vzdělanci se začalo živě diskutovat o tom, zda by měl císař nést odpovědnost a jestli by měl abdikovat.

Jakmile Hirohito vyhlásil kapitulaci Japonska, začal na něj být vyvíjen velký nátlak a spousta politiků se domnívala, že císař by měl odpovědnost přijmout. Hirohito se trůnu vzdát nechtěl, protože se domníval, že v jeho okolí se nenacházel nikdo, kdo by jej dokázal adekvátně nahradit.⁶⁷ Nicméně tehdy už Hirohito nebyl tak rozhodný muž a už „...nebyl hrozbou. Byl zlomený, ne vzdorovitý; byl lidský, ne mystický; civilní, ne militaristický; otevřený, ne tajnůstkářský.“⁶⁸ Zatímco Hirohito s rozhodnutím otálel, i jeho mladší bratr, princ Mikasa, nepřímo naléhal na císaře a radil

---

⁶⁷ DOWER, John W. *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II*. New York: W. W. Norton & Company, 1999, s. 321. ISBN 0-393-04686-9.

⁶⁸ BRANDS, Hal. The Emperor's New Clothes: American Views of Hirohito after World War II. *Historian*. 2006, roč. 68, č. 1, s. 28. DOI: 10.1111/j.1540-6563.2006.00133.x.

mu, aby přijal odpovědnost za porážku Japonska a odstoupil.⁶⁹ Taktéž Princ Konoe o těchto záležitostech hovořil, a dokonce otevřeně mluvil o svém přesvědčení, že císař je osobně zodpovědný za to, že nedokázal ubránit Japonsko před válkou a když nastala, tak ji nedokázal rychle ukončit.⁷⁰

Veřejně se diskutovalo i o možné situaci, kdy by císař abdikoval ve prospěch svého syna Akihita, který ovšem ještě nebyl plnoletý, takže by prozatím vládnul jako regent císařův bratr, princ Takamacu, dokud by princ nenabyl plnoletosti a nemohl nastoupit na trůn. Všeobecně si ve dvorních kruzích nemysleli, že by císař nesl vinu, ale sílil názor, že jako panovník, by měl přijmout morální odpovědnost za válku a porážku Japonska a skutečně abdikovat.⁷¹

Toto se však netýkalo pouze Hirohitových blízkých poradců, ale také jeho poddaných. V Ósace proběhl průzkum veřejného mínění, který ukázal, že čtvrtina respondentů byla pro abdikaci Hirohita a pravděpodobně, kdyby toto rozhodnutí učinil sám císař, podpora by byla ještě větší.⁷² Bývalý příslušník armády, Kijoši Watanabe, dokonce dal najevo svoje rozhořčení prohlášením, že když se i císař může vyhnout odpovědnosti za druhou světovou válku, pak se ani jeho poddaní nemusí cítit odpovědní za nic, co udělali.⁷³ Tím upozornil na to, že i sám národ nesl zodpovědnost za zločiny spáchané během války, a nepůjde-li Hirohito národu příkladem, nikdo se odpovědnosti nechopí a nikdo pak ani nebude mít potřebu se omlouvat. Což nasvědčuje i tomu, že toto byl důvod pasivního přístupu Japonců k obviňování císaře. Bylo totiž snadnější popřít vinu Hirohita a tím pádem i jeho poddaných.

Na druhou stranu ne všichni zastávali stejný názor. Kupříkladu Šigeru Jošida, japonský premiér v letech 1946 - 1947, byl otevřený a oddaný zastávce nejen císařského systému, ale i císaře samotného. Jošida zastával názor, že kdokoliv, kdo navrhol císaři, aby se vzdal své pozice, byl vlastizrádce.⁷⁴ A podobně tak i většina obyvatel projevovala oddanost svému císaři. Například v Hirošimě dokonce jeden pravicový přívrženeц zastřelil starostu za to, že si stál za názorem, že císař Hirohito nese vinu

---

⁶⁹ BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 439. ISBN 80-725-7712-3.

⁷⁰ DOWER, John W. *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II*. New York: W. W. Norton & Company, 1999, s. 321. ISBN 0-393-04686-9.

⁷¹ *Ibid.*, s. 320.

⁷² *Ibid.*, s. 327.

⁷³ RUOFF, Kenneth J. *The People's Emperor: Democracy and the Japanese Monarchy, 1945 - 1995*.

London: Harvard University Asia Center, 2001, s. 133. ISBN 0-674-01088-4.

⁷⁴ *Ibid.*, s. 135.

za Tichomořskou válku a tudíž by měl sdílet válečnou vinu.⁷⁵ Je tedy zřejmé, že ačkoliv mnozí lidé, převážně politici a vzdělanci, si byli vědomi císařova podílu na událostech a chtěli této situaci využít ke změně, běžní obyvatelé často dále zarputile věřili v císaře a v jeho nevinu.

Nakonec byla otázka odpovědnosti vyřešena díky generálu MacArthurovi, který řekl, že abdikace není nutná. Pro Američany byl totiž císař nejlepším spojencem, a dokud probíhala okupace, bylo pro ně velmi důležité zachovat císařský systém, protože jinak by hrozilo, že situace v Japonsku vyústí v chaos.⁷⁶

Proto také následně začali s kampaní, jejímž cílem bylo očistit císaře od jakékoliv válečné zodpovědnosti.⁷⁷ Císaře začali měnit v moderního člověka otevřeného západním vlivům, a zároveň když zbavili Hirohita jeho starého militaristického oděvu a nahradili jej novým západním a civilním oděvem, tak jej začali zbavovat i dalších spojitostí s válkou a představovat jej jako lidského a mírumilovného císaře.

Ovšem podle Ruoffa, tento pokus udělat náhle z císaře pacifistu působil směšně.

It is neither fair nor historically correct to make Hirohito a scapegoat for the war, for the emperor was far from being a powerful leader along the lines of Hitler. Nonetheless, Hirohito's responsibility for the war was immense in comparison to that of the average Japanese. Togashi's portrayal of a resolutely pacifist emperor appears laughable when read in tandem with accounts of Hirohito's deep interest in matters of war. On those occasions when Emperor Hirohito expressed reservations about Japan's entering into a conflict with other nations, his foremost concern was whether Japan could win. Furthermore, Hirohito's primary concern in the process leading to Japan's surrender was the preservation of the *kokutai*, or unbroken imperial line, not concluding the war as quickly as possible in order to prevent further suffering.⁷⁸

Udělat kvůli válce z Hirohita obětního beránka není ani férové ani historicky korektní, jelikož císař nebyl zdaleka tak mocný vojevůdce jako Hitler. Nicméně Hirohitova odpovědnost za válku byla obří v porovnání s odpovědností běžného Japonce. Togašiho znázornění silně pacifistického císaře vypadá pak směšně, když se vezme v potaz Hirohitův hluboký zájem o válečné záležitosti. V případech, kdy císař Hirohito projevil zdrženlivost ohledně vstupu Japonska do války s ostatními národy, jeho největší starostí bylo, zda může Japonsko vyhrát. Navíc Hirohitova hlavní starost v průběhu vedení

---

⁷⁵ PICKEN, Stuart D. *Historical dictionary of Shinto*. Lanham: Scarecrow Press, 2011, s. 79. ISBN 9780810873728.

⁷⁶ DOWER, John W. *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II*. New York: W. W. Norton & Company, 1999, s. 323. ISBN 0-393-04686-9.

⁷⁷ *Ibid.*, s. 326.

⁷⁸ RUOFF, Kenneth J. *The People's Emperor: Democracy and the Japanese Monarchy, 1945 - 1995*. London: Harvard University Asia Center, 2001, s. 132. ISBN 0-674-01088-4.

k Japonské kapitulaci, bylo uchování *kokutai*, či nepřetržené císařské linie, ne co nejrychlejší ukončení války, aby se tak zabránilo dalšímu utrpení.

Ruoff zde tvrdí, že Hirohito sice není jeden z nejtěžších válečných zločinců, nicméně jeho část odpovědnosti je nepopíratelná, tudíž většina pokusů jej očistit se zakládala převážně na falešných či smyšlených informacích.

Dalším zarážejícím faktem je také to, že aby mohl být císař očištěn, většina jeho loajálních rádců na sebe převzala odpovědnost za rozhodnutí učiněná za války, a během Tokijského procesu proto byli popraveni.⁷⁹ Tím víceméně skončilo období diskuzí o císařově vině a tato kapitola byla pro Japonce i Američany uzavřena.

Současný názor japonské společnosti na podíl válečné viny císaře zjišťovaly noviny *Asahi šimbun*, jejichž výsledky můžeme prozkoumat v Tabulce 1 níže. Jak lze vidět, většina obyvatel nepřikládá tak velkou odpovědnost císaři, jako spíše politikům a militaristům. Císař sice nese část odpovědnosti, avšak zdaleka není vnímán jako osoba s rozhodujícím slovem.

Tabulka 1⁸⁰

	Emperor	Military	Politicians	Media	People
Extremely heavy responsibility	16%	54%	47%	18%	4%
Heavy responsibility	22%	24%	30%	23%	8%
Some degree of responsibility	42%	14%	15%	40%	39%
No responsibility	15%	2%	2%	12%	43%

Závěrem se dá tedy vyvodit, že přestože se císař Hirohito nepopíratelně podílel na důležitých rozhodnutích a byl částečně zodpovědný za válečné události, i přes výjimky byli většinou Američané i Japonci ochotní přijmout stanovisko, že císař nenese tolik zodpovědnosti, aby za to musel být souzen, a toto téma nadále zůstalo nezmiňovaným tabu.

⁷⁹ RUOFF, Kenneth J. *The People's Emperor: Democracy and the Japanese Monarchy, 1945 - 1995*. London: Harvard University Asia Center, 2001, s. 134. ISBN 0-674-01088-4.

⁸⁰ Asahi Shimbun May 2, 2006 "Tokyo Trials Poll" (06-3). In: *The Maureen and Mike Mansfield Foundation: Promoting Understanding and Cooperation in U.S.-Asia Relations since 1983* [online]. 2006 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://mansfieldfdn.org/program/research-education-and-communication/asian-opinion-poll-database/asahi-shimbun-may-2-2006-tokyo-trials-poll-06-3/>

3.2. Císař Hirohito „lidským císařem“

V předešlé podkapitole je již zmíněno, že pod vlivem amerických okupantů byl císař přetransformován do nové podoby, začal působit civilněji, a vzhledem k tomu, že se sám vzdal svého božského původu, bylo záhodné, aby začal vystupovat jako *ningen tennó*, neboli „lidský císař“.

Jako součást procesu očišťování císaře od válečné zodpovědnosti, mu bylo Američany řečeno, že by bylo žádoucí, aby ukázal svým poddaným, že je lidská bytost, stejně jako oni, a aby tak sestoupil na zem a choval se více jako politik než jako císař.⁸¹ Proto Hirohito odložil svůj militaristický oděv, přizpůsobil se západnímu vzhledu a absolvoval několik cest po Japonsku, aby mohl být v bližším kontaktu se svými poddanými.

Tyto „císařské cesty“ (*gjóko*, 行幸) byly zahájeny také proto, aby císař podpořil morálku svého národa, jelikož po válce byl značný nedostatek potravin, lidé byli bez domova a celkově v zemi převládala nespokojenost.⁸² Hirohito tak měl za úkol podpořit svůj lid a sdílet s ním a projevit zájem o jeho trápení způsobené válkou. Zprvu byl císař, který býval i za normální situace hodně formální, spíše neobratný a působil nejistě. Ze záznamu novináře Marka Gayna, který byl svědkem císařovy návštěvy v nemocnici pro válečně zraněné, vyplývá, že Hirohito byl pouze člověk nucený k interakci s množstvím cizích lidí, což se mu osobně poměrně přičilo, a který byl z této situace patřičně nervózní a nebyl si jistý, jak se k poddaným chovat.⁸³ Tehdy i mnoho západních novinových plátek zkonstatovalo, že Hirohito vypadal pouze jako malý muž ve špatně padnoucím obleku, ne jako velký bůh.⁸⁴

Brzy si však lidé zvykli na císařovo vystupování a i císař si zvykl na svůj nový úkol a pokračoval v lidmi čím dál více oblíbených cestách. K této oblíbenosti rozhodně velmi přispěla masmédia, která zdůrazňovala a kolikrát i zveličovala císařovy soucitné a lidské činy.⁸⁵ S postupem času se z Hirohita stával, jak bylo ostatně původně zamýšleno, vzor pro jeho poddané a byl vnímán spíše jako milý a klidný gentleman,

⁸¹ BRANDS, Hal. The Emperor's New Clothes: American Views of Hirohito after World War II. *Historian*. 2006, roč. 68, č. 1, s. 20. DOI: 10.1111/j.1540-6563.2006.00133.x.

⁸² BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 474. ISBN 80-725-7712-3.

⁸³ *Ibid.*, s. 475

⁸⁴ BRANDS, Hal. The Emperor's New Clothes: American Views of Hirohito after World War II. *Historian*. 2006, roč. 68, č. 1, s. 20. DOI: 10.1111/j.1540-6563.2006.00133.x.

⁸⁵ TAKAHASHI, Akira. POST-WAR DEMOCRATIZATION IN JAPAN: DEVELOPMENT OF DEMOCRATIC CONSCIOUSNESS AMONG THE JAPANESE PEOPLE. *International Social Science Journal*. 1961, roč. 13, č. 1, s. 81.

dokonce byl označován jako „dědeček“ pečující o svůj národ.⁸⁶ Obliba *gjókó* nakonec přerostla až do takového měřítka, že se tyto cesty staly přímo „nesmírně emotivně nabitými davovými záležitostmi.“⁸⁷

Cesty splňovaly také další účel, sloužily totiž i jako prostředek k zbavení císaře viny. Začal být většinou Japonců považován spíše za oběť. Bylo to tím, že jeho autorita byla prvně „zneužívána“ jeho politiky a militaristy, poté oslabena Američany a dokonce musel pak být i během těchto cest pod ochranou generála MacArthura, což nasvědčovalo tomu, že Hirohito byl pouze obětí celé situace, stejně jako jeho lidé.⁸⁸

V červnu 1949 se doposud fungující Správa císařského dvora, která v podstatě řídila život v paláci, stala Císařskou agenturou (*Kunaičó*, 宮内庁), což nyní slouží jako státní instituce. Tato organizace má dodnes dohled nad záležitostmi, jež se týkají císařské rodiny, nad tím jak jsou prezentováni, nad jejich oficiálními cestami, udržováním vztahů se zahraničím, dokonce i nad činnostmi v jejich každodenním životě.⁸⁹

Jedním z dalších důležitých momentů, které sblížovaly císaře s lidem, byly události jako například novoroční předčítání poezie (*utakai hadžime*, 歌会始), kde císař předčítal lidem svoji poezii a dokonce i prostý lid měl příležitost zde přednášet pro císaře.⁹⁰ Tato tradice se zachovala dodnes. Dalšími událostmi pak byly také audience úspěšných japonských sportovců přímo v paláci.⁹¹ Média císaře začala čím dál více znázorňovat jako celebrity a rodinného muže. Na rozdíl od toho, jak byl v předešlém období císař opředen závojem mystičnosti, nyní se veřejnost začala zajímat o jeho každodenní život. Vycházely články o tom, že se mu narodil synovec, nebo také jenom o tom, jak trávil čas se svojí ženou a synem Akihitem.⁹²

---

⁸⁶ JANSEN, Marius B. *The making of modern Japan*. 3. ed. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 2002, s. 761. ISBN 0674009916.

⁸⁷ BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 479. ISBN 80-725-7712-3.

⁸⁸ RUOFF, Kenneth J. *The People's Emperor: Democracy and the Japanese Monarchy, 1945 - 1995*. London: Harvard University Asia Center, 2001, s. 136. ISBN 0-674-01088-4.

⁸⁹ 宮内庁: *The Imperial Household Agency* [online]. [cit. 2015-06-23]. Dostupné z: <http://www.kunaicho.go.jp/>

⁹⁰ BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002, s. 483. ISBN 80-725-7712-3.

⁹¹ *Ibid.*, s. 487

⁹² BRANDS, Hal. The Emperor's New Clothes: American Views of Hirohito after World War II. *Historian*. 2006, roč. 68, č. 1, s. 22. DOI: 10.1111/j.1540-6563.2006.00133.x.

Nejen Japonci, ale také Američané začali císaře vnímat jinak. Za deset let, jež uplynuly od války, již zapomněli na císaře militaristicky založeného a pamatovali si jen současného mírumilovného Hirohita.⁹³

Tato nesmírná obliba „nového“ císaře trvala až do konce jeho vlády, čili do konce jeho života. Když procházel nemocí, které nakonec podlehl, lidé věděli díky médiím do detailu o denních lékařských záznamech, o jeho krevních obrazech i o transfuzích.⁹⁴

Zdá se téměř neuvěřitelné, nakolik se Hirohito dokázal proměnit a polidštit a jak jej lidé začali diametrálně odlišně vnímat. Dalo by se říci, že toto je symbolické znázornění tolik protikladné a dvojznačné japonské společnosti.

---

⁹³ *Ibid.*, str. 28

⁹⁴ JANSEN, Marius B. *The making of modern Japan*. 3. ed. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 2002, s. 761. ISBN 0674009916.

4. Akihito a jeho vláda do současnosti

Princ Akihito zdědil trůn roku 1989 a následně byl korunován roku 1990 jakožto 125. japonský císař.⁹⁵ Za jeho vlády ještě více vzrostl zájem veřejnosti o japonskou císařskou rodinu. Dalo by se říci, že je to další kontrastivní prvek, který je typický pro japonskou kulturu. Dříve byl císař božský, tajemný a mystický, o jeho rodině se nevědělo téměř nic, avšak později se zájem o podrobnosti z jejich životů dostal až na takovou úroveň, že lidé vyhledávali informace o tom, jak císař pěstoval rostliny, či jak rybařil se svým synem.⁹⁶ Přispělo k tomu také to, že se císař více objevoval na veřejnosti a dělal věci, které žádný jiný vládce před ním nedělal a tím se vymykal z tradičních norem.

Na tyto aspekty Akihitoovy vlády, které opět měly jistý dopad na japonskou společnost, se zaměřuji v této poslední kapitole, stejně tak, jako na shrnutí výsledků dotazníkového šetření, které podpoří zde uvedené poznatky.

4.1. Významné události neshodující se s tradicí

Zřejmě nejvýraznější události, které byly převratné v dosavadním Japonsku a které se týkaly císařské rodiny, byly okolnosti sňatku císaře Akihita a císařovny Mičiko, a posléze sňatek korunního prince Naruhita s princeznou Masako. Především těmito a dalšími událostmi se budu zabývat v následujících podkapitolách.

4.1.1. Císař Akihito

Téměř každý císař přinesl během své vlády pár inovativních věcí a výjimkou není ani císař Akihito, který se, stejně jako jeho otec, odvážil k činům, ke kterým se neodvážil žádný z jejich předchůdců. Jedním z takových kroků byl sňatek s nynější

---

⁹⁵天皇皇后兩陛下. 宮内庁: *The Imperial Household Agency* [online]. [cit. 2015-06-23]. Dostupné z: <http://www.kunaicho.go.jp/about/history/history01.html>

⁹⁶ LAMONT-BROWN, Raymond. Imperial betrayal--Japan discovers 'royal-bashing.'. *Contemporary Review*. 1994, roč. 264, č. 1537, s. 91-93.

císařovnou Mičiko, jež je první císařovnou neurozeného původu.⁹⁷ Není proto divu, že tato událost vyvolala velkou vlnu reakcí.

Korunní princ a Mičiko Šóda se seznámili na tenisových kurtech v Karuizawě, netrvalo dlouho a Akihito se jí začal dvořit.⁹⁸ V té době měl princ povinnost si jako následovník císařského trůnu vybrat svoji budoucí ženu z šlechtických rodů, avšak roku 1958 oznámil, že si bude brát dívku prostého původu. Tento krok se setkal s velkým nadšením a podporou obyvatel, kteří to viděli jako čin velmi demokratický a prospěšný pro Japonsko.⁹⁹

Nyní císařovna Mičiko bývá označována za nejaktivnější císařovnu v dějinách Japonska a to nejen proto, že už od sňatku s Akihitem byla rozhodnutá, že své děti budou vychovávat sami, což byla velká změna oproti tradiční výchově potomků císaře.¹⁰⁰ Sám Akihito vyrůstal víceméně odděleně od svých rodičů, s Mičiko se však rozhodli vychovávat své děti jinou, modernější cestou. Tato „nuklearizace“ císařské rodiny byla taktéž vnímána pozitivně a skrz masmédia byla jejich rodina idealizována, obdivována a popularizována.¹⁰¹

Princezna Mičiko se však nesetkala s přijetím ode všech, především císařovna Nagako, žena císaře Hirohita a matka prince Akihita, nebyla s výběrem svého syna spokojená a následkem tlaku ze strany císařské rodiny i ze strany veřejnosti, jelikož média se nevyjadřovala o císařovně pouze v pozitivním světle, se Mičiko několikrát nervově zhroutila.¹⁰²

Z výsledků již výše zmíněného dotazníkového šetření vyplývá, že i většina současných Japonců vnímá sňatek Akihita a Mičiko pozitivně a dokonce přejí císaři manželství z lásky, a odsuzují sňatek z povinnosti, jelikož jak napsal jeden z respondentů „láska nemá se společenským postavením žádnou spojitost.“

Dalším převratným krokem císaře Akihita bylo, když se po zemětřesení v roce 2011 poprvé objevil na televizních obrazovkách v přímém přenosu. Tak jako jeho otec překvapil národ prvním rozhlasovým projevem oznamujícím kapitulaci, stejně

---

⁹⁷ DOWER, John W. *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II*. New York: W. W. Norton & Company, 1999, s. 219. ISBN 0-393-04686-9.

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ *Ibid.*, s. 220

¹⁰⁰ HESSE, Monica. An emperor comes down to earth. *The Washington Post*. 2011. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=fab10d3b-5367-463b-8adc-f627501336d4%40sessionmgr114>

¹⁰¹ DOWER, John W. *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II*. New York: W. W. Norton & Company, 1999, s. 225. ISBN 0-393-04686-9.

¹⁰² POWELL, Bill. Japan: Getting racy with the royals. *Newsweek*. 1993, roč. 122, č. 15, s. 40.

tak překvapil Akihito lid, když k němu promluvil po ničivém zemětřesení, aby lid povzbudil.¹⁰³ Nicméně na rozdíl od svého předchůdce, Akihito nepoužíval císařskou japonštinu, které málokdo rozuměl. Mluvil velmi formální japonštinou, která byla pro každého Japonce velmi snadno srozumitelná.¹⁰⁴

Nejen tímto způsobem „porušuje“ císař tradice, ale i svým vystupováním, kdy nejenom že se nechová strnule formálně, jak se od muže v jeho postavení očekávalo dříve, ale dokonce si zdvořile se svými návštěvami podává ruku na pozdrav, což bývalo nemyslitelné. Tento případ popisuje autor článku v *National Geographic*, který měl nečekanou příležitost si poněkud neformálně promluvit přímo s císařem a císařovnou v prostorách paláce.¹⁰⁵ V tomto článku autor Akihita popisuje jako velmi charismatického, důstojného a především lidského muže.

Také jeho záliby a vzdělání jsou často komentovány. Akihito není vojensky založený, jako byl jeho otec. Je především uznávaný vzdělanec, který často publikuje články ve vědeckých a biologických časopisech a má množství univerzitních diplomů.¹⁰⁶

Nicméně co se Akihitoova soukromého života týče, přestože média stále vydávají množství detailních zpráv o aktivitách císaře a jeho rodiny, z výsledků dotazníku vyplývá, že v současné době zájem o tyto zprávy upadá. Respondenti uvedli, že se nezajímají o císařovy soukromé aktivity proto, že je to zásah do jeho soukromí. Na druhou stranu, i když nechtějí zasahovat do příliš soukromých záležitostí, zajímají se o císařskou rodinu alespoň z hlediska módy, stravování, kolik svobody mají v každodenním životě a jak se chovají ve srovnání s vládnoucími rodinami z jiných zemí.

I když v dnešní době císař často vystupuje na veřejnosti a pořádá různé události, kde mají občané příležitost jej vidět na vlastní oči, z respondentů dotazníku jej vidělo jen 18,2 procent, přesto však téměř všichni napsali, že mají velký zájem jednou císaře spatřit.

---

¹⁰³ HESSE, Monica. An emperor comes down to earth. *The Washington Post*. 2011. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=fab10d3b-5367-463b-8adc-f627501336d4%40sessionmgr114>

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ EMPEROR AKIHITO. *National Geographic*. 2001, roč. 199, č. 1. ISSN 00279358.

¹⁰⁶ HESSE, Monica. An emperor comes down to earth. *The Washington Post*. 2011. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=fab10d3b-5367-463b-8adc-f627501336d4%40sessionmgr114>

4.1.2. Princezna Masako

Příběh princezny Masako je velmi známý a zpopularizovaný. Masako Owada byla velmi dobře vzdělaná, umělecky i sportovně nadaná a společensky aktivní mladá žena. Když si jí všimnul korunní princ, ihned ho okouzila.¹⁰⁷ Nicméně nechtěla se vzdát svojí začínající slibné kariéry diplomatky a relativní svobody, o kterou by ji post princezny připravil, z toho důvodu dvakrát odmítla Naruhitovu žádost o ruku.¹⁰⁸ Až na potěšení svolila a roku 1993 se stala Naruhitovou ženou. Ovšem svázanost života na císařském dvoře jí neprospívala a společně s tlakem tisku rostl i tlak rodiny, která vyžadovala, aby Masako porodila mužského dědice.¹⁰⁹

Princezna po osmi letech manželství nakonec porodila, avšak dceru.¹¹⁰ Poté podlehl svým stále horším depresím a roku 2003 se téměř úplně stáhla z očí veřejnosti.¹¹¹

V tomto období se začalo aktivně řešit, zda má malá princezna Aiko, dcera Masako a Naruhita, právo zdědit trůn, nebo ne. V Ústavě Měidži bylo totiž uvedeno, že trůn smí dědit pouze mužský potomek. V poválečné ústavě není zaujato žádné stanovisko vůči tomuto tématu. Začalo se tedy diskutovat, zda je potřeba upravit ústavu a jednoznačně uvést, že trůn smí dědit i potomek ženského pohlaví.¹¹²

Průzkum veřejného mínění provedený v roce 2001 prokázal, že 86 procent respondentů hlasovalo pro změnu zákona a pro právo princezny Aiko zdědit trůn.¹¹³ Nicméně nakonec tyto diskuze utichly a veškeré snahy zcela vymizely v okamžiku, kdy se roku 2006 narodil císaři synovec Hisahito.¹¹⁴

Princezna Masako se přes deset let neobjevila téměř na žádné oficiální události, na které byla její přítomnost předpokládána. Až v roce 2014 se znovu objevila na uvítání nizozemské královské rodiny v Japonsku, což vyvolalo velký ohlas

---

¹⁰⁷ ROMPALSKE, Dorothy. Japan's Princess Masako. *Biography*. 2002, roč. 6, č. 4, s. 42. ISSN 1092-7891.

¹⁰⁸ *Ibid.*

¹⁰⁹ DOWER, John W. *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II*. New York: W. W. Norton & Company, 1999, s. 250. ISBN 0-393-04686-9.

¹¹⁰ Girl Born to Japan's Princess. *The New York Times* [online]. 2001 [cit. 2015-06-24]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2001/12/01/world/girl-born-to-japan-s-princess.html>

¹¹¹ KATO, Mariko. Weight of Imperial world on Princess Masako. *The Japan Times* [online]. 2009 [cit. 2015-06-24]. Dostupné z: <http://www.japantimes.co.jp/news/2009/05/19/reference/weight-of-imperial-world-on-princess-masako/>

¹¹² ROMPALSKE, Dorothy. Japan's Princess Masako. *Biography*. 2002, roč. 6, č. 4, s. 42. ISSN 1092-7891.

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ OZAWA, Harumi. Prince Hisahito: the future of the monarchy? *The Japan Times* [online]. 2013 [cit. 2015-06-24]. Dostupné z: <http://www.japantimes.co.jp/news/2013/07/12/national/prince-hisahito-the-future-of-the-monarchy/>

především v zahraničních médiích.¹¹⁵ Nyní se Masako opět účastní oficiálních císařských událostí a spekuluje se o tom, že její stav se výrazně zlepšil.¹¹⁶

Co se názoru současné japonské společnosti týče, dotazník prokázal, že Japonci se o její návrat do veřejného dění moc nezajímají, mnozí o něm dokonce vůbec nevěděli.

4.2. Medializace

Náhlé medializování císařské rodiny, které započalo po druhé světové válce, nebralo konce ani za vlády císaře Akihita. Naopak ještě zesílilo. Jak je již zmíněno výše, média začala podávat informace o každodenních císařových aktivitách i o aktualitách ze životů jeho rodiny.

Avšak na rozdíl od dřívějších let, kdy bylo přísně cenzurováno, co může být o císaři napsáno a co ne, nyní média mohou psát cokoli. Například deníky *Sunday Mainiči*, *Šukan Bunšun* a *Šukan Šinčo* často obviňují císařskou rodinu z bezdůvodného plýtvání a domýšlivosti.¹¹⁷ Císařovnu Mičiko dokonce popisují jako typickou „fúrii“, jejíž nepříjemný hlas je slyšet zdaleka, a která je často bezdůvodně nepříjemná ke svým služebným.¹¹⁸

Jak je tedy zřejmé, z médií můžeme v posledních desetiletích získat o císařské rodině mnoho informací. V dotazníkovém šetření bylo zjištěno, že nejčastějším prostředkem informací je pro Japonce v současné době především televize (72,7 %), v těsném závěsu je internetové zpravodajství (63,6 %) a nakonec novinové plátky (27,3 %).

Co se kvantitativně týče zpráv, respondenti se domnívají, že zprostředkovaných informací je víceméně dostatek, někteří dokonce tvrdí, že média zprostředkovávají zbytečně moc nepotřebných informací. Na toto navazuje další otázka v dotazníku, která se zabývá kvalitou mediálních zpráv. Podle většiny respondentů je nedostatečná, jelikož se informace týkají především oficiálních událostí či oslav narozenin příslušníků rodiny.

---

¹¹⁵ Masako brightens up formal occasion to help welcome Dutch royal family. *The Asahi Shimbun* [online]. 2014 [cit. 2015-06-24]. Dostupné z: http://ajw.asahi.com/article/behind_news/social_affairs/AJ201410300065.

¹¹⁶ ROMPALSKE, Dorothy. Japan's Princess Masako. *Biography*. 2002, roč. 6, č. 4, s. 42. ISSN 1092-7891.

¹¹⁷ LAMONT-BROWN, Raymond. Imperial betrayal--Japan discovers `royal-bashing.'. *Contemporary Review*. 1994, roč. 264, č. 1537, s. 91-93.

¹¹⁸ *Ibid.*

Na otázku, jak moc si respondenti myslí, že média ovlivňují vnímání císaře společností, se názory respondentů liší. Někteří se domnívají, že japonská média jsou na stejné úrovni jako například britská, podávají objektivní informace, a že nijak neovlivňují myšlení společnosti. Jiní tvrdí, že se jim nelíbí přístup japonských médií, jelikož v každé situaci zaujímají média k císaři jiný postoj.

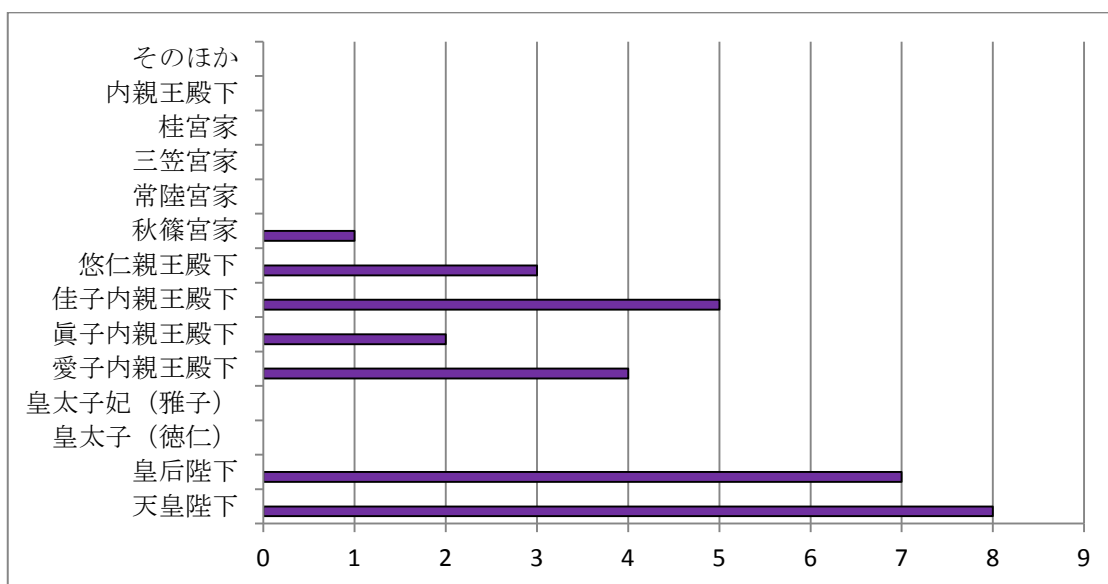
A na závěr respondenti odpovídali na otázku, jak jsou podle nich císař a jeho rodina prezentováni japonskými médii. Většinový názor je ten, že císař a císařovna jsou představováni tak, jak reprezentanti státu mají být, tudíž v dobrém světle. Avšak nemálo programů si zvyšuje sledovanost rozebíráním skandálů a pomluv týkajících se zbytku císařské rodiny. Proto je podle jejich názoru nutné přistupovat k informacím získaných z médií s opatrností.

4.3. Názor současné společnosti

Tato poslední část slouží k ucelenému shrnutí informací získaných z dotazníkového šetření. Kromě již zmíněných názorů Japonců na císařské sňatky a medializaci této rodiny, se zaměřím také ještě na jejich názor na samotného císaře, jeho polidštění a postavení v následujících letech.

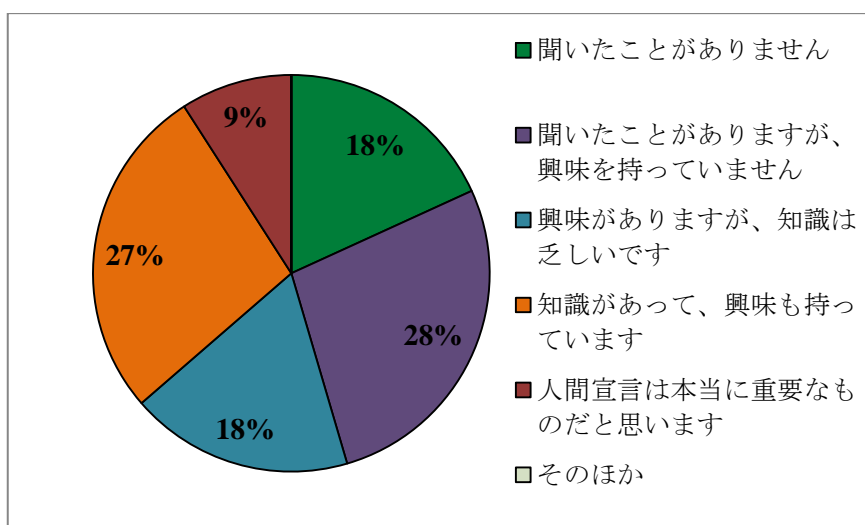
Výše je již několikrát uvedeno, že v polední době zájem společnosti o soukromé aktivity členů císařské rodiny upadá, není však zcela ztracen. V Grafu 1 můžeme vidět, že s největším zájmem jsou sledovány zprávy týkající se císaře a císařovny, dále potom zprávy o princezně Kako, ženě Akihitova bratra. Pak následuje mladá princezna Aiko, zájem je také o prince Hisahita, jeho sestru princeznu Mako a jejich otce Akišina.

Graf 1

Co se týče pojmu *ningen-sengen*, v následujícím grafu si můžeme povšimnout, že nejvíce respondentů (28 %) o císařově polidštění slyšelo, ale nemají o toto téma velký zájem. Další skupina (27 %) pak nejenže si je vědomá tohoto prohlášení, ale také se o toto téma velmi zajímá. Další dvě skupiny odpovědí (18 %) vypovídají o tom, že někteří respondenti o tomto prohlášení mnoho neví. Jedna z těchto skupin pak projevuje zájem o polidštění, druhá však ne. A poslední skupina respondentů (9 %) považuje *ningen-sengen* za opravdu velmi významné prohlášení.

Graf 2

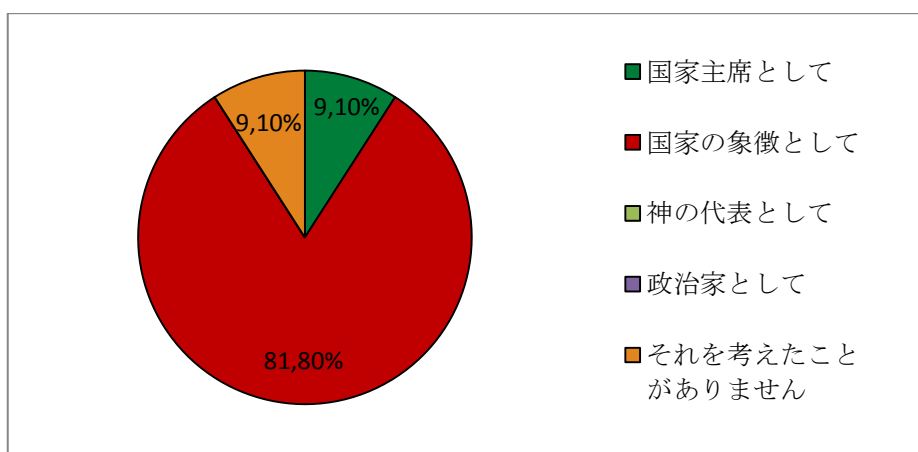

Většina z respondentů dotazníku předpokládá, že *ningen-sengen* nevyvolalo takovou vlnu šoku, jak by se dalo předpokládat, také proto, že část Japonců si již uvědomila, že císař není bohem. Z tohoto důvodu také mohl náhle vymizet fanatismus projevující se v souvislosti s oddaností císaři.

Na otázku, jaký mají respondenti názor na postup ve věci císařovy viny po druhé světové válce, odpovídali, jak se dalo předpokládat, spíše vágně. Nicméně většina odpovědí naznačila, že nenucení císaře převzít odpovědnost byl rozumný krok pro Japonsko i pro Spojence.

Odpovědi na otázku následující, která zněla „Jak vnímáte císaře?“, byly oproti otázce předchozí víceméně jednoznačné, jak je také možno vidět v Grafu 3. Z našich respondentů, 81,8 procent vnímá císaře jako symbol státu, 9,1 procent jej vnímá jako hlavu státu a stejně tak 9,1 procent císaře považuje spíše za politika.

Graf 3

Všichni respondenti se také shodli na tom, že císař je pro Japonsko nepostradatelnou součástí. Na otázku, jak moc je pro zemi důležitý, odpověděli, že ať už jako symbol státu nebo jako „otec“ národa, který je ve skutečnosti jednou rodinou, Japonsko by bez císaře nemohlo fungovat tak jako doposud. Zdá se však, že už císaře ani nechtějí považovat za vládce a vyhovuje jim současná situace, protože podle respondentů není třeba, aby měl císař více pravomocí, než má nyní.

Závěr

Tato práce byla psána s cílem zanalyzovat vývoj postavení císaře především od druhé světové války. Závěrem by se dalo říci, že císařovo postavení se změnilo velmi radikálně, a to jak z hlediska jeho politických pravomocí a veřejného vystupování, tak i z hlediska vnímání jeho osoby japonskou společností. Císařova role, jakožto symbol státu, je mezi obyvateli Japonska všeobecně uznávána. V poslední době však můžeme pozorovat nový trend, kdy je císař vnímán spíše jako slavná osobnost nežli vládnoucí panovník.

Dle mého názoru tato práce splnila svůj účel a přinesla nový pohled na dané téma. Nicméně je to pouze stručné pojednání, vezmeme-li v úvahu potenciál tohoto tématu. Nepochybně by si zasloužilo ještě hlubší a detailnější analýzu, než na jakou byl prostor zde. Proto doufám, že tato práce poslouží jako užitečný zdroj pro další podrobnější bádání.

Osobně jsem se díky psaní této bakalářské diplomové práce hodně naučila o hledání a shromažďování adekvátního materiálu a kromě tohoto mi to přineslo i praktické zkušenosti s vytvářením a zpracováním japonsky psaného dotazníku, což věřím, že bylo velmi přínosné. Také kontakt a spolupráce s japonskými respondenty byla rozhodně velice obohacující. Nicméně kvůli mé předešlé nezkušenosti se zpracováním dotazníků bohužel ne všechny odpovědi na dané otázky přinesly očekávané výsledky. Avšak po získání těchto nových zkušeností věřím, že příště již budu schopná vytvořit dotazník ještě kvalitnější.

Musím také zmínit, že dle mého názoru by bylo jistě vhodnější pro hlubší analýzu, kdyby se mého dotazníkového šetření mohlo účastnit více respondentů. Pro ideální možnost průzkumu by bylo vhodné mít větší počet respondentů z různých věkových kategorií a z různých společenských vrstev. Avšak kvůli časové náročnosti a omezeným možnostem kontaktování Japonců z České Republiky nebylo možné tyto požadavky splnit. Na druhou stranu to však poskytuje možnost více se tomuto zkoumání věnovat například v navazující magisterské práci.

Shrnu-li tento celý projekt, byl pro mě velkou zkušeností a pevně doufám, že bude i přínosem a dobrým zdrojem pro další akademické práce.

Resumé v anglickém jazyce

The purpose of this thesis is, firstly, to shortly summarize the development of the Japanese Emperor's role in the society and then to analyse how this role changed since 1946 when the Humanity Declaration was issued and how much the Emperor's position changed since then. For this purpose the thesis consists of information gathered from amount of specialized books as well as from the results of a questionnaire which was created solely for the objective of this bachelor thesis. The goal of this questionnaire was to discover the opinion of the Japanese people on their Emperor and on his role in the contemporary Japanese society.

Seznam použité literatury

1. BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Praha: BB art, 2002. ISBN 80-725-7712-3.
2. BRANDS, Hal. The Emperor's New Clothes: American Views of Hirohito after World War II. *Historian*. 2006, roč. 68, č. 1. DOI: 10.1111/j.1540-6563.2006.00133.x.
3. BROWNLEE, John S. *Four Stages of the Japanese Kokutai (National Essence)*. University of British Columbia, 2000. JSAC Conference Essay. University of Toronto.
4. DOWER, John W. *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II*. New York: W. W. Norton & Company, 1999. ISBN 0-393-04686-9.
5. EMPEROR AKIHITO. *National Geographic*. 2001, roč. 199, č. 1. ISSN 00279358.
6. HALL, John Whitney. *The Cambridge history of Japan*, vol. 1-6. New York: Cambridge University Press, 1988-1999. ISBN 0-521-22353-9.
7. HARDING, Christopher. Japan's Blitz: What were the wartime Japanese thinking?. *History Today*. London: History Today Ltd., 2014, roč. 64, č. 11.
8. JANSEN, Marius B. *The making of modern Japan*. 3. ed. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 2002. ISBN 0674009916.
9. *Japonské mýty – Kodžiki*. Z japonštiny do slovenštiny přeložil Viktor KRUPA, ze slovenštiny do češtiny přeložil F. R. HRABAL. Bratislava: CAD Press, 2007. ISBN 80-85349-97-3.
10. LAMONT-BROWN, Raymond. Imperial betrayal--Japan discovers 'royal-bashing.'. *Contemporary Review*. 1994, roč. 264, č. 1537, s. 91-93.

11. NISHIKAWA, Toshiyuki. The Future of the Japanese Constitution: From the "MacArthur Constitution" to What?. *比較法文化: 駿河台大学比較法研究所紀要*. 2009, č. 17, s. 71-75. ISSN: 0919-1844.
12. PICKEN, Stuart D. *Historical dictionary of Shinto*. Lanham: Scarecrow Press, 2011. ISBN 9780810873728.
13. POWELL, Bill. Japan: Getting racy with the royals. *Newsweek*. 1993, roč. 122, č. 15, s. 40.
14. REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Vyd. 2. Praha: Lidové noviny, 2006. ISBN 80-710-6391-6.
15. ROMPALSKE, Dorothy. Japan's Princess Masako. *Biography*. 2002, roč. 6, č. 4, s. 42. ISSN 1092-7891.
16. RUOFF, Kenneth J. *The People's Emperor: Democracy and the Japanese Monarchy, 1945 - 1995*. London: Harvard University Asia Center, 2001. ISBN 0-674-01088-4.
17. TAKAHASHI, Akira. POST-WAR DEMOCRATIZATION IN JAPAN: DEVELOPMENT OF DEMOCRATIC CONSCIOUSNESS AMONG THE JAPANESE PEOPLE. *International Social Science Journal*. 1961, roč. 13, č. 1.
18. VASILJEVOVÁ, Zdeňka. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986.

Internetové zdroje

1. Asahi Shimbun May 2, 2006 "Tokyo Trials Poll" (06-3). *The Maureen and Mike Mansfield Foundation: Promoting Understanding and Cooperation in U.S.-Asia Relations since 1983* [online]. 2006 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z:

<http://mansfieldfdn.org/program/research-education-and-communication/asian-opinion-poll-database/asahi-shimbun-may-2-2006-tokyo-trials-poll-06-3/>

2. Girl Born to Japan's Princess. *The New York Times* [online]. 2001 [cit. 2015-06-24]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2001/12/01/world/girl-born-to-japan-s-princess.html>
3. HESSE, Monica. An emperor comes down to earth. *The Washington Post* [online]. 2011. [cit. 2015-06-23]. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=fab10d3b-5367-463b-8adc-f627501336d4%40sessionmgr114>
4. Hirohito quit Yasukuni Shrine visits over concerns about war criminals. *The New York Times: Asia Pacific* [online]. 2007 [cit. 2015-06-23]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2007/04/26/world/asia/26iht-japan.1.5447598.html?_r=1
5. ITO, Masami. Constitution again faces calls for revision to meet reality. *The Japan Times* [online]. 2012 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: [http://www.japantimes.co.jp/news/2012/05/01/news/constitution-again-faces-calls-for-revision-to-meet-reality/?+japantimes+\(The+Japan+Times%253A+All+Stories\)#page](http://www.japantimes.co.jp/news/2012/05/01/news/constitution-again-faces-calls-for-revision-to-meet-reality/?+japantimes+(The+Japan+Times%253A+All+Stories)#page)
6. Japonsko. 大日本帝国憲法 . 1889. Dostupné z: <http://www.ndl.go.jp/constitution/etc/j02.html>
7. Japonsko. 日本国憲法 . 1947. Dostupné z: <http://www.ndl.go.jp/constitution/etc/j01.html>
8. JOOS, Joel. 'Love thy emperor': Tsuda Sōkichi's views on 'Tennō' and 'Minzoku'. *Japan Forum* [online]. 2008, roč. 20, č. 3 [cit. 2015-04-04]. DOI: 10.1080/09555800802370125.

9. KATO, Mariko. Weight of Imperial world on Princess Masako. *The Japan Times* [online]. 2009 [cit. 2015-06-24]. Dostupné z: <http://www.japantimes.co.jp/news/2009/05/19/reference/weight-of-imperial-world-on-princess-masako/>
10. Masako brightens up formal occasion to help welcome Dutch royal family. *The Asahi Shimbun* [online]. 2014 [cit. 2015-06-24]. Dostupné z: http://ajw.asahi.com/article/behind_news/social_affairs/AJ201410300065.
11. ORBELL, John a Tomonori MORIKAWA. An Evolutionary Account of Suicide Attacks: The Kamikaze Case. *Political Psychology* [online]. 2011, roč. 32, č. 2, s. 297-322. [cit. 2015-05-29]. DOI: 10.1111/j.1467-9221.2010.00808.x. ISSN 0162895x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1467-9221.2010.00808.x>
12. OZAWA, Harumi. Prince Hisahito: the future of the monarchy? *The Japan Times* [online]. 2013 [cit. 2015-06-24]. Dostupné z: <http://www.japantimes.co.jp/news/2013/07/12/national/prince-hisahito-the-future-of-the-monarchy/>
13. *Press Release: Gen. MacArthur Sees Liberalism in Imperial Rescript*. In: 総司令部指令・覚書類 [online]. 1946 [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: http://www.ndl.go.jp/constitution/shiryo/03/057/057_001r.html
14. 官報號外 昭和 21 年 1 月 1 日 詔書 [人間宣言]. 東京: 大蔵省印刷局, 1946. Dostupné z: <http://www.ndl.go.jp/constitution/shiryo/03/056shoshi.html>
15. 宮内庁: *The Imperial Household Agency* [online]. [cit. 2015-06-23]. Dostupné z: <http://www.kunaicho.go.jp/>

Příloha 1 – Dotazník